

Міністерство освіти і науки України
Львівський національний університет імені Івана Франка

Основи економічної науки

Плани практичних занять
для студентів економічного факультету

*За редакцією
проф. Панчишина С. М.
проф. Островерха П. І.*

Львів – 2010

Рекомендовано до друку
кафедрою аналітичної економії та міжнародної економіки
Львівського національного університету імені Івана Франка
(протокол № 18 від 21 червня 2010 р.)

Автори-укладачі:

проф. **Панчишин** Степан Михайлович
проф. **Островерх** Петро Іванович
доц. **Буняк** Василь Богданович
доц. **Грабинська** Ірина Володимирівна
доц. **Крупка** Ігор Михайлович
доц. **Кудин** Соломія Ігорівна
доц. **Михайлишин** Ростислав Васильович
доц. **Михайляк** Галина Володимирівна
доц. **Моряк** Тетяна Петрівна
доц. **Сташишин** Андрій Васильович
доц. **Стирський** Микола Володимирович
доц. **Цимбал** Людмила Леонідівна
доц. **Шегинський** Ігор Михайлович
ас. **Сахарська** Ольга Анатоліївна
ас. **Косарчин** Марія Володимирівна

Рецензенти:

д-р екон. наук, професор
Григорій Іванович Башнянин,
Львівська комерційна академія,
завідувач кафедри економічної теорії

д-р екон. наук, професор
Жанна Василівна Поплавська,
Національний університет “Львівська Політехніка”,
завідувач кафедри теоретичної і прикладної економіки

Основи економічної науки: Плани практичних занять для студентів економічного факультету / За ред. С. М. Панчишина і П. І. Островерха – Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2010. – 54 с.

ЗМІСТ

<i>Тема 1.</i> Предмет і метод економічної науки	5
<i>Тема 2.</i> Загальні основи економіки	10
<i>Тема 3.</i> Форма виробництва	16
<i>Тема 4.</i> Економічна система	21
<i>Тема 5.</i> Ринкова економіка	25
<i>Тема 6.</i> Ринковий механізм	33
<i>Тема 7.</i> Економічна роль держави	38
<i>Тема 8.</i> Фірма як економічний суб'єкт	42
<i>Тема 9.</i> Економіка домогосподарства	46
<i>Тема 10.</i> Вітчизняна економіка у світовому господарстві.	50

ВСТУП

Ринкова трансформація економіки України вимагає глибокої модернізації внутрішнього змісту підготовки фахівців з економіки та управління. Одним із напрямів цієї модернізації є вивчення її. Знання з основ економічної науки допоможуть адекватно діяти в умовах ринкових відносин, ухвалювати виважені рішення з позицій соціальної справедливості й зростання суспільного достатку.

Дисципліна “Основи економічної науки” містить 10 тем. Розгляд проблем економічної науки розпочинається з аналізу її предмета та методології. У темі 2 з’ясовується основи економічної діяльності, а в темах 3 та 4 – суть форми виробництва та механізми економічної системи. Темі 5 і 6 присвячені аналізу принципів організації ринкової економіки та функціонування ринкового механізму. У наступних трьох темах розкривається господарська поведінка основних економічних суб’єктів – держави, фірми та домогосподарства. Останню тему присвячено аналізу світового господарства та місця у ньому вітчизняної економіки.

Для кращої підготовки до занять автори планів подали відповідні підручники та навчальні посібники і запровадили низку завдань. Завдання – “Впишіть номер визначення кожного терміна” – спрямоване на перевірку знань основних категорій і понять політичної економії. Вміння вибрати правильний варіант із запропонованих відповідей відображає розуміння Вами причин виникнення, суті та наслідків того чи іншого економічного явища або процесу. Роздумуючи над тестами та відповідями на контрольні запитання, Ви зможете самі оцінити рівень власної підготовки та з’ясувати, які проблеми потребують ґрунтовнішого вивчення.

Ще один тип завдань, які містять плани практичних занять, – це задачі, для розв’язання яких необхідні вміння застосовувати теоретичні знання, а також належний розвиток аналітичних здібностей.

У результаті вивчення дисципліни студент повинен:

- засвоїти поняттєво-категоріальний апарат та інструментарій який використовують усі галузі економічної науки;
- знати складники форми виробництва та економічної системи;
- розуміти основні принципи організації, переваги і слабину ринкової економіки, а також дію ринкового механізму;
- усвідомлювати основні цілі поведінки економічних суб’єктів та їх роль у національній економіці;
- розуміти економічні основи світового господарства, місце в ньому вітчизняної економіки та потребу входження України в Європейський Союз.

Тема 1

ПРЕДМЕТ І МЕТОД ЕКОНОМІЧНОЇ НАУКИ

1. Предмет та функції економічної науки:

- а) господарська діяльність та її стадії;
- б) економічні суб'єкти. Національна економіка. Економічна ефективність;
- в) предмет економічної науки. Макроекономіка і мікроекономіка. Аналітична економія. Економічна теорія;
- г) позитивна і нормативна економічна наука;
- д) економічна наука та економічна політика. Цілі економічної політики.

2. Методологія економічної науки:

- а) основні методи пізнання економічних процесів. Наукове абстрагування. Економічний аналіз. Економічні категорії та економічні закони;
- б) економічне моделювання. Ендогенні та екзогенні змінні. Час в економічних процесах і моделях;
- в) економічні показники та їх види;
- г) пастки на шляху економічного пізнання. Економічне сприйняття. Філософія економіки.

3. Історія розвитку економічної науки:

- а) основні галузі сучасного економічного знання;
- б) етапи розвитку економічної науки. Основні напрями та школи в економічній науці;
- в) внесок українських учених у розвиток економічної науки.

Література

1. Аналітична економія: макроекономіка і мікроекономіка. – Кн. 1 / За ред. С. Панчишина і П. Островерха. К.: Знання, 2009. – С. 12–50.
2. Вступ до економічної теорії. Підручник / За ред. З. Ватаманюка. – Львів: Новий Світ–2000, 2006. – С. 6–46.
3. Економічна теорія: політекономія. Підручник/ За ред. В. Д. Базилевича. – К.: Знання–Прес, 2008. – С. 13–37.

Контрольні запитання

1. Що є предметом економічної науки?
2. У чому полягає суть нормативних та позитивних тверджень в економічній науці?
3. Чи можна нормативні твердження спростувати за допомогою логічних доказів?
4. Чому економічна політика, яка успішно спрацьовує в одних умовах, може бути помилковою в інших?
5. Які методи застосовує економічна наука?
6. Чим відрізняються економічні закони від законів природи?
7. Які основні види економічних показників?
8. Які основні етапи пройшла в своєму розвитку економічна наука?
9. З якими пастками стикається дослідник-економіст?
10. Що розуміють під національною економікою?
11. Яка філософія економіки особливо наголошує на важливості особистої свободи в економічних і політичних справах?
12. У чому особливість економічного сприйняття?

Впишіть номер визначення кожного терміна

№	Термін	Визначення	№
	1. економічний аналіз	1. Пристосування речовини і сил природи для створення потрібних продуктів, які задовольняють потреби людей.	
	2. гіпотеза	2. Зв'язок між кількістю ресурсів, витрачених у процесі виробництва, і кількістю товарів і послуг, отриманих у результаті використання цих ресурсів.	
	3. метод науки	3. Спосіб, знаряддя дослідження певного об'єкта.	
	4. верифікація	4. Сукупність принципів, тобто складових побудови найефективнішої й найстабільнішої економічної системи.	
	5. дедукція	5. Показники, які вимірюють кількість чого-небудь у певний момент часу.	
	6. фальсифікація	6. Спрощене відображення економічної дійсності, абстрактне узагальнення відповідних фактичних даних.	
	7. економічні закони	7. Сукупність заходів держави, спрямованих на зміну поведінки економічних суб'єктів для досягнення певних економічних цілей.	
	8. категорія	8. Встановлення частки кожної людини у створеному національному продукті.	
	9. теорія	9. Поновлюваність і безперервність господарської діяльності.	
	10. економічна модель	10. Сукупність підприємств і виробництв, які виготовляють однакову або подібну продукцію.	
	11. філософія економіки	11. Систематизація, тлумачення й узагальнення фактів господарської діяльності.	

№	Термін	Визначення	№
	<i>12. ендогенні змінні</i>	12. Частина економічної теорії, яка досліджує ефективність функціонування економічної системи та її загальнонаціональних механізмів.	
	<i>13. запасові показники</i>	13. Попередньо сформульована неперевірена теорія.	
	<i>14. фізіократизм</i>	14. Хід міркування від узагальнень до фактів.	
	<i>15. економічна система</i>	15. Перетворення доходів людей на блага, які потрібні для задоволення потреб людей.	
	<i>16. лібералізм</i>	16. Сукупність механізмів організації національної економіки.	
	<i>17. реальні змінні</i>	17. Частина економічної теорії, яка вивчає ефективність функціонування окремих механізмів економічної системи.	
	<i>18. спостереження</i>	18. Хід міркування від фактів до узагальнень.	
	<i>19. наукове абстрагування</i>	19. Узагальнені логічні поняття, що відбивають сутнісні зв'язки реальної економічної дійсності.	
	<i>20. індукція</i>	20. Спосіб перевірки гіпотези на правильність.	
	<i>21. потокові показники</i>	21. Сукупність положень, що пояснюють явища господарського життя.	
	<i>22. меркантилізм</i>	22. Змінні, які модель бере як дані.	
	<i>23. предмети споживання</i>	23. Показники, що вимірюють кількість чого-небудь за одиницю часу в економіці здебільшого за рік.	
	<i>24. кейнсіанство</i>	24. Уявлення про те, що джерелом багатства нації є землеробство.	
	<i>25. марксизм</i>	25. Змінні, які модель намагається пояснити.	
	<i>26. екзогенні змінні</i>	26. Відокремлення в аналізі випадкових, швидкоплинних чи другорядних ознак від усталених і типових.	
	<i>27. номінальні змінні</i>	27. Наукові уявлення про економіку, дослідження її фактичного стану та прогнозування майбутніх у ній змін.	
	<i>28. позитивна економіка</i>	28. Економічна одиниця, що складається з однієї або більше осіб, яка володіє ресурсами, постачає ними економіку та використовує отримані за це доходи для купівлі товарів і послуг, які задовольняють потреби його членів.	
	<i>29. макроекономіка</i>	29. Економічні змінні, що виражаються у грошах.	
	<i>30. мікроекономіка</i>	30. Сталі причинно-наслідкові зв'язки між економічними явищами і процесами.	
	<i>31. галузь</i>	31. Спосіб перевірки гіпотези на помилковість.	
	<i>32. теорія “невидимої руки”</i>	32. Сукупність домогосподарств, підприємств, відповідних державних інституцій та установ, інфраструктури та різних активів у межах певного природного середовища й державної території.	
	<i>33. обмін</i>	33. Філософія економіки, яка особливо наголошує на важливості особистої свободи в економічних і політичних справах.	
	<i>34. відтворення</i>	34. Галузь економічного знання, яка вивчає ефективність функціонування економічної системи та її механізмів в умовах обмежених виробничих ресурсів.	

№	Термін	Визначення	№
	35. розподіл	35. Змінні, до яких належать кількісні змінні та відносні ціни.	
	36. фірма	36. Філософія економіки, згідно з якою ринкова економіка неминуче загине внаслідок загострення її внутрішніх суперечностей.	
	37. економічна ефективність	37. Ділова одиниця, яка використовує куплені у домогосподарств ресурси для виробництва товарів і послуг, й володіє та керує одним або багатьма підприємствами.	
	38. національна економіка	38. Оцінні судження людей стосовно того, якою має бути економіка або який конкретний політичний захід доцільно рекомендувати для розв'язання тієї чи іншої економічної проблеми.	
	39. домогосподарство	39. Один із провідних напрямів економічної думки ХХ ст., де центральним є положення про те, що ринкова система не має автоматичного механізму, який забезпечує повну зайнятість ресурсів.	
	40. аналітична економія	40. Життєві блага, які створюються в процесі господарської діяльності і прямо задовольняють потреби людей.	
	41. виробництво	41. Живе споглядання економічних явищ і вивчення даних економічної історії.	
	42. нормативна економіка	42. Уявлення про те, що джерелом багатства нації є золото і срібло, які вона отримує на зовнішніх ринках.	
	43. економічна політика	43. У своїй поведінці людина виходить із власної вигоди, але неминуче приходить до того, що віддає перевагу тому заняттю, яке найбажаніше суспільству.	

Виберіть правильну відповідь

1. Яке твердження не узгоджується з ліберальною філософією економіки:
- ринковий механізм самостійно збалансовує національну економіку і створює найкращі умови для економічного зростання;
 - збурення в національній економіці є здебільшого результатом державного втручання в економіку;
 - суспільство має знайти компроміс між економічною ефективністю та соціальною справедливістю;
 - державний сектор повинен бути якомога меншим;
 - ринковий механізм забезпечує справедливий розподіл доходів.

2. Яке твердження неправильне:

- а) спосіб перевірки гіпотези на правильність називають верифікацією;
- б) економічний аналіз передбачає систематизацію, тлумачення й узагальнення фактів;
- в) узагальнене логічне поняття, що відбиває сутнісні зв'язки реальної дійсності, називають категорією;
- г) показники, які вимірюють кількість чого-небудь у певний момент часу, є потоковими;
- д) теоретичні закони політичної економії виражають сталі причинно-наслідкові зв'язки між абстрактними узагальненнями.

3. Помилка композиції трапляється тоді, коли:

- а) те, що передувало досліджуваному явищу, обов'язково розглядають як його причину;
- б) те, що є правильним для індивіда або частини, вважають безумовно правильним для групи або суспільства загалом;
- в) допускають спрощене однофакторне тлумачення економічних явищ і процесів;
- г) в економічному аналізі допускають суб'єктивізм;
- д) усі твердження неправильні.

4. Яка змінна є потоковою:

- а) обсяг капіталу в національній економіці;
- б) кількість безробітних у країні;
- в) золото-валютні резерви країни;
- г) обсяг інвестицій у національну економіку;
- д) майно особи.

5. Роки життя якого з видатних економістів подано неправильно:

- а) Альфред Маршал (1842-1924);
- б) Михайло Туган-Барановський (1865 – 1919);
- в) Карл Маркс (1818 – 1893);
- г) Адам Сміт (1723 – 1790);
- д) Франсуа Кене (1694 – 1774).

Задачі

1. Нехай зв'язок між залежною змінною y та незалежною змінною x характеризують такі дані:

y	x
12	10
15	15
18	20

Побудуйте пряму, запишіть її рівняння та обчисліть нахил.

Тема 2

ЗАГАЛЬНІ ОСНОВИ ЕКОНОМІКИ

1. Економічні потреби та виробничі ресурси:

- а) потреби та їх класифікація. Розвиток економічних потреб та їх безмежність;
- б) потреби та економічні інтереси. Види економічних інтересів і їх взаємодія;
- в) виробничі ресурси. Відновні та невідновні ресурси.

2. Процес виробництва та ефективність використання ресурсів:

- а) виробництво як взаємодія його факторів. Предмети споживання і капітальні блага;
- б) витрати виробництва. Економічні та бухгалтерські витрати;
- в) ефективність використання ресурсів. Повна зайнятість і повний обсяг виробництва;
- г) проблема вибору і виробничі можливості національної економіки. Крива трансформації. Альтернативна вартість;
- д) обсяг національного виробництва. Валовий внутрішній продукт (ВВП).

3. Економічне зростання:

- а) суть і значення економічного зростання;
- б) фактори і типи економічного зростання. Інтенсифікація економіки;
- в) погляди на економічне зростання. Необхідність поліпшення стану довкілля.

Література

- 1. Аналітична економія: макроекономіка та мікроекономіка. – Кн. 1 / За ред. С. Панчишина і П. Островерха. К.: Знання, 2009. – С. 51–82.
- 2. Вступ до економічної теорії. Підручник / За ред. З. Ватаманюка. – Львів: Новий Світ–2000, 2006. – С. 47–79.
- 3. Економічна теорія: політекономія. Підручник / За ред. В. Д. Базилевича. – К.: Знання–Прес, 2008. – С. 39–58.

Контрольні запитання

- 1. Які потреби лежать в основі піраміди Маслоу?
- 2. У чому полягає взаємозв'язок потреб та інтересів?
- 3. Чи може суспільство розв'язати проблему рідкості ресурсів?

4. Коли люди стикаються з проблемою альтернативної вартості?
5. У чому полягає відмінність між бухгалтерськими та економічними витратами?
6. Що відображає межа виробничих можливостей?
7. Чи діє в ефективній економіці закон спадної віддачі?
8. Що передбачає ефективна національна економіка?
9. У чому суть закону зростання альтернативної вартості?
10. Що таке особливі інтереси?
11. Чи можна проблему рідкості ресурсів розв'язати через обмеження потреб?
12. Які соціокультурні та інституційні чинники гальмують економічне зростання?

Впишіть номер визначення кожного терміна

№	Термін	Визначення	№
	1. земля	1. Використання в національній економіці усіх наявних ресурсів.	
	2. предмети праці	2. Виробництво товарів і послуг із найнижчими витратами.	
	3. піраміда потреб	3. Здатність особи організувати ефективне поєднання ресурсів для виробництва продукту.	
	4. групові економічні інтереси	4. Графічне зображення різних комбінацій двох продуктів, що може виробляти національна економіка за повної зайнятості ресурсів та повного обсягу виробництва.	
	5. технологія	5. Усе те, що використовують для виробництва життєвих благ.	
	6. повна зайнятість	6. Усвідомлення потреб, для задоволення яких люди вибирають певну економічну поведінку.	
	7. альтернативна вартість	7. Сукупність усіх фізичних і розумових здібностей людини, які використовують у виробництві життєвих благ.	
	8. фактори пропозиції	8. Відчуття нестачі чогось суттєвого, що необхідне для підтримання життєдіяльності й розвитку людського організму.	
	9. економічні витрати	9. Залучення ресурсів для виробництва саме тих товарів і послуг, що найбажаніші та найпотрібніші для суспільства.	
	10. екстенсивний тип економічного зростання	10. Кількість певного продукту, від якого потрібно відмовитися, щоб виробити одиницю (деяку кількість) іншого продукту.	
	11. особливі інтереси	11. Створені людиною ресурси, які використовують для виробництва товарів і послуг.	
	12. закон зростання альтернативної вартості	12. Збільшення кількості товарів і послуг, які продукує національна економіка у певному році порівняно з попереднім.	
	13. праця	13. Потреби, які задовольняються предметами першої необхідності.	

№	Термін	Визначення	№
	<i>14. фактори виробництва</i>	14.Збільшення виробництва товарів і послуг у національній економіці на основі збільшення кількості факторів за попереднього рівня технології.	
	<i>15. підприємницький хист</i>	15.Кількість продукції, яку виробляють за одиницю часу.	
	<i>16. капітал</i>	16.Виробничі ресурси, залучені у процес виробництва.	
	<i>17. економічне зростання</i>	17.Ресурси, що створюються і поповнюються природою або людиною.	
	<i>18. елементарні потреби</i>	18.Річ або комплекс речей, якими людина діє на предмети праці.	
	<i>19. засоби праці</i>	19.Вартість ресурсів, залучених фірмою для виготовлення продукції.	
	<i>20. соціальні потреби</i>	20.Бажання належати до певного кола людей, здобути визнання, користуватися повагою, потреба людини в самореалізації.	
	<i>21. інтенсифікація економіки</i>	21.Потреби індивіда, пов'язані з трудовою діяльністю, реалізацією приватної власності тощо.	
	<i>22. відновні ресурси</i>	22.Дарові блага природи, які застосовують у виробництві.	
	<i>23. вишукані потреби</i>	23.Матеріальні умови процесу праці.	
	<i>24. продуктивність праці</i>	24.Те, на що спрямована праця людини і що становить основу майбутнього продукту.	
	<i>25. неявні витрати</i>	25.Взаємодія основних факторів виробництва, способи впливу людини на предмети праці.	
	<i>26. виробнича інфраструктура</i>	26.Платежі фірми за ресурси, які вона купує на ринках ресурсів, бо сама не володіє цими ресурсами.	
	<i>27. інтенсивний тип економічного зростання</i>	27.Обсяг національного продукту, який продукують за наявності виробничої та розподільної ефективності.	
	<i>28. обмеженість</i>	28.Сума явних і неявних витрат.	
	<i>29. виробнича ефективність</i>	29.Інтереси людини, які відбивають її первинні фізіологічні потреби, а також потреби захисту, підтримання здоров'я, здобуття освіти, потреби праці тощо.	
	<i>30. економічні ресурси</i>	30.Потреби, які задовольняються предметами розкоші.	
	<i>31. крива виробничих можливостей</i>	31.Однорідні приватні інтереси (наприклад, споживачів, акціонерів, трудових колективів тощо).	
	<i>32. повний обсяг виробництва</i>	32.Незбалансованість між відносно необмеженими потребами й відносно обмеженими джерелами, що забезпечують задоволення цих потреб.	
	<i>33. закон спадної віддачі</i>	33.Витрати фірмою ресурсів, які перебувають у її власності і які вона не купувала на ринках ресурсів.	

№	Термін	Визначення	№
	34. бухгалтерські витрати	34.Інтереси, яких можна досягти за такої економічної політики, коли невелика група людей отримує значні вигоди коштом великої кількості людей.	
	35. інтереси	35.Колеса економічного зростання.	
	36. засоби виробництва	36.Графічне розміщення потреб за їхньою важливістю і черговістю.	
	37. економічні інтереси	37.Збільшення виробництва товарів і послуг у національній економіці на основі підвищення ефективності використання ресурсів.	
	38. національні економічні інтереси	38.Інтереси всіх резидентів країни загалом, зокрема у стабільних темпах економічного зростання, стабільних цінах, високому рівні зайнятості тощо.	
	39. розподільна ефективність	39.Збільшення значення в національній економіці підвищення ефективності використання ресурсів як джерела економічного зростання.	
	40. витрати виробництва	40.Необхідність відмови від щораз більшої кількості іншого продукту для виробництва додаткової одиниці потрібного продукту.	
	41. потреби	41.Сукупність предметів праці та засобів праці.	
	42. особисті економічні інтереси	42.Збільшення обсягів використання одного ресурсу за незмінної кількості інших факторів на певному етапі веде до припинення зростання віддачі від нього, а відтак і до її зменшення.	

Виберіть правильну відповідь

1. Яке твердження неправильне:

- а) розподільна ефективність означає, що ресурси залучаються до виробництва саме тих товарів і послуг, які найбажаніші та найпотрібніші для суспільства;
- б) платежі фірми за ресурси, які вона купує на ринках ресурсів, бо сама не володіє цими ресурсами, називають бухгалтерськими витратами;
- в) збільшення кількості товарів і послуг, які продукує національна економіка у певному році порівняно з попереднім, називають економічним зростанням;
- г) економічні витрати менші за бухгалтерські витрати на суму неявних витрат;
- д) інтереси – це усвідомлені потреби, для задоволення яких люди вибирають певну поведінку.

2. Яке припущення неправильне для аналізу кривої виробничих можливостей:

- а) національна економіка функціонує за умов повної зайнятості ресурсів і досягає повного обсягу виробництва;
- б) технологія виробничих процесів є постійною;

- в) національна економіка виготовляє лише два продукти;
- г) наявні ресурси постійні як за кількістю, так і за якістю;
- д) національна економіка функціонує у тривалому періоді.

3. Що не є “колесом економічного зростання”:

- а) кількість та якість природних ресурсів;
- б) кількість та якість трудових ресурсів;
- в) технологія;
- г) обсяг капіталу країни;
- д) кількість політичних партій у країні.

4. Що не є аргументом противників економічного зростання:

- а) світова економіка використовує ресурси і нагромаджує відходи темпами, які планета не може витримати;
- б) подальший прогрес у розвинутих країнах здебільшого означає задоволення щоразу менш значущих потреб;
- в) унаслідок надмірного виснаження землі здатність планети прогодувати населення зменшується;
- г) економічне зростання полегшує розв’язання проблеми обмеженості ресурсів;
- д) нагромадження відходів пригнічує абсорбційну здатність світової економічної системи.

5. Яке твердження неправильне:

- а) країни, політичні системи яких спираються на демократичні принципи, розвиваються, як правило, значно швидше, ніж країни з неправовими режимами;
- б) особливі інтереси є різновидом особистих економічних інтересів;
- в) земля, як економічний ресурс – це всі дарові блага природи, які застосовують у виробництві;
- г) вартість ресурсів, залучених фірмою для виготовлення продукції, називають витратами виробництва;
- д) крива виробничих можливостей є опуклою лінією, а не прямою.

Задачі

1. Виробничі можливості випуску тракторів і танків у національній економіці такі:

Продукт	Виробничі альтернативи				
	A	B	C	D	E
Трактори, од.	30	27	21	12	0
Танки, од.	0	2	4	6	8

Якщо національна економіка перебуває у точці C, то якою буде вартість виробництва одного додаткового танка? Одного додаткового трактора?

2. Унаслідок застосування нового устаткування кількість працівників, зайнятих виготовленням конкретного продукту, зменшилась удвічі, а продуктивність праці зросла утричі. Як змінився фізичний обсяг продукції?
3. Жителі Багатії виготовляють лише два блага: трактори і хліб. Можливі варіанти виробництва кожного з благ наведено у таблиці.

Вид блага	<i>A</i>	<i>B</i>	<i>C</i>	<i>D</i>	<i>E</i>
Трактори	0	3	6	9	12
Хліб	10	9	7	4	0

Визначте альтернативну вартість кожної наступної одиниці кожного блага. Заповніть таблицю.

Альтернативна вартість	<i>A-B</i>	<i>B-C</i>	<i>C-D</i>	<i>D-E</i>
Трактори				
Хліб				

Визначте альтернативну вартість кожної наступної одиниці кожного блага за умови, що нові технології підвищили продуктивність праці у виробництві сільськогосподарських машин удвічі, а несприятливі погодні умови знизили врожай зернових на 50%, отже, виробництво хліба також зменшилось на 50%.

Тема 3

ФОРМА ВИРОБНИЦТВА

1. Суть та генезис товарної форми виробництва:

- а) форма виробництва як категорія. Натуральне виробництво;
- б) причини виникнення і розвитку товарної форми виробництва;
- в) види товарного виробництва. Суб'єкти товарних відносин;
- г) фізична і монетарна економіка.

2. Продукт виробництва як товар:

- а) корисність, вартість, цінність та ціна товару;
- б) види цін та їхні функції. Ринкове та адміністративне ціноутворення. Попит на товар і його пропозиція;
- в) вартісний і невартісний типи ціноутворення.

3. Гроші та грошові системи:

- а) суть грошей та їхні функції;
- б) кількість грошей в обігу. Грошові агрегати;
- в) суть, структура та види грошових систем. Демонетизація золота. Інфляція.

Література

- 1. Аналітична економія: макроекономіка і мікроекономіка. – Кн. 1 / За ред. С. Панчишина і П. Острроверха. К.: Знання, 2009. – С. 83 – 103.
- 2. Вступ до економічної теорії. Підручник / За ред. З. Ватаманюка. – Львів: Новий Світ–2000, 2006. – С. 80 – 106.
- 3. Економічна теорія: політекономія. Підручник / За ред. В. Д. Базилевича. – К.: Знання–Прес, 2008. – С. 113 – 186.

Контрольні запитання

- 1. Що розуміють під формою виробництва?
- 2. Які причини виникнення товарної форми виробництва?
- 3. Які проблеми виникають під час бартерного обміну?
- 4. Що таке відносна та абсолютна ціна товару?
- 5. Чому адміністративні ціни не можуть виконувати нормувальну функцію?
- 6. Які функції виконують гроші?
- 7. Чи пов'язана нині емісія паперових грошей із золотим запасом країни?
- 8. Чому відбулася демонетизація золота?
- 9. Для чого використовують грошові агрегати?

10. Які основні види товарного виробництва?

11. Які два основні підходи до визначення ціни склались у політичній економії?

12. Що розуміють під інфляцією?

Впишіть номер визначення кожного терміна

№	Термін	Визначення	№
	1. <i>натуральна форма виробництва</i>	1. Спеціалізація людей на виготовленні певних видів продукції або виконанні окремих операцій.	
	2. <i>кооперація</i>	2. Результат виробництва.	
	3. <i>фізична економіка</i>	3. Продукт, виготовлений для продажу.	
	4. <i>суспільний поділ праці</i>	4. Форма виробництва, в якій традиції та звичаї визначають реальне використання обмежених ресурсів.	
	5. <i>рівноважна ціна</i>	5. Ціна товару, виражена в грошах.	
	6. <i>товарні гроші</i>	6. Здатність товару задовольняти певну потребу людини.	
	7. <i>валюта</i>	7. Грошова система, що передбачає наявність в обігу золотих монет.	
	8. <i>засіб обміну</i>	8. Рух грошей між економічними суб'єктами.	
	9. <i>стимульовальна функція ціни</i>	9. Спосіб організації і грошового обігу, закріплений законом.	
	10. <i>економічна відокремленість</i>	10. Форма виробництва, в якій обмежені ресурси використовують для виготовлення продуктів для обміну на ринку.	
	11. <i>структура цін</i>	11. Припинення виконання золотом функцій грошей.	
	12. <i>послуга</i>	12. Гроші, які мають внутрішню вартість.	
	13. <i>концентрація виробництва</i>	13. Кількість грошей (або інших товарів і послуг), яку платять або отримують за товар або послугу.	
	14. <i>мінова вартість</i>	14. Обмін продукту безпосередньо на інший продукт.	
	15. <i>інфляція</i>	15. Функція грошей, коли вони є посередником між продавцем і покупцем.	
	16. <i>ринкова ціна</i>	16. Функція грошей за допомогою якої визначають ціни всіх інших товарів.	
	17. <i>загальний еквівалент</i>	17. Грошова система, основу якої становить лише один метал.	
	18. <i>товар</i>	18. Золотий монометалізм в урізаній формі після Другої світової війни.	
	19. <i>монетний паритет</i>	19. Послуги, які надаються особисто людині.	
	20. <i>просте товарне виробництво</i>	20. Грошова система, у якій за золотом і сріблом законодавчо закріплена роль грошей.	
	21. <i>споживна вартість (корисність)</i>	21. Спеціалізація виробничих підрозділів чи одиниць, їх обмін різними видами діяльності або продукцією.	
	22. <i>теорія трудової вартості</i>	22. Товарне виробництво, яке ґрунтується на одноосібній приватній власності й особистій праці виробника.	

№	Термін	Визначення	№
	23. інформаційна функція ціни	23. Виникнення великих підприємств у національній економіці, на яких виготовляють значний відсоток продукції галузі.	
	24. вільноконвертована валюта	24. Тип організації господарської діяльності, яка здійснюється задля задоволення потреб людей.	
	25. адміністративна ціна	25. Ціна товару, виражена в певній кількості іншого товару.	
	26. абсолютна ціна	26. Ціна, що формується в процесі взаємодії попиту і пропозиції.	
	27. грошовий обіг	27. Співвідношення, в якому один товар обмінюється на інший.	
	28. монометалізм	28. Продукт виробництва, який не набуває предметної форми.	
	29. золотомонетний стандарт	29. Товарне виробництво, яке ґрунтується на приватній власності та найманні працівників.	
	30. безготівковий обіг	30. Грошова одиниця країни.	
	31. товарна форма виробництва	31. Економіка, яка охоплює ресурси – працівників, природні багатства, капітал (засоби виробництва) та виготовлені життєві блага.	
	32. плаваючі валютні курси	32. Перебування економічних ресурсів й виготовлених життєвих благ у приватній власності окремих людей або їх груп.	
	33. ціна	33. Певна кількість металу визначеної форми, вагу і пробу якої встановлює держава.	
	34. демонетизація золота	34. Зростання цін у країні впродовж певного періоду часу, що супроводжується знеціненням національної грошової одиниці.	
	35. золотодоларовий стандарт	35. Кількість разів, яку грошова одиниця переходить з рук у руки за деякий проміжок часу, наприклад, за рік.	
	36. грошова система	36. Співвідношення золотого вмісту грошових одиниць.	
	37. міра вартості	37. Валюта, яка без обмеження обмінюється на будь-які інші іноземні валюти.	
	38. біметалізм	38. Кількість товарів, послуг, валюти, цінних паперів тощо, які можна придбати за певну грошову суму (за одиницю грошей).	
	39. підприємницьке товарне виробництво	39. Ціна, за якої кількість продукту, яку хочуть придбати покупці, саме дорівнює кількості продукту, яку хочуть продати виробники.	
	40. особисті послуги	40. Товар, який має властивість обмінюватися на будь-який інший товар.	
	41. монета	41. Валютні курси, які складаються під впливом взаємодії попиту і пропозиції.	
	42. відносна ціна	42. Рух грошових коштів на рахунках клієнтів у банку.	
	43. теорія маржиналізму	43. Сприйнятливість ринкового цінового механізму до змін у потребах покупців, що втілюється у відповідній реакції фірм і постачальників.	

№	Термін	Визначення	№
	44. швидкість обігу грошей	44. Теорія, прихильники якої вважають, що ціну блага визначають затрати праці на його виробництво.	
	45. купівельна спроможність	45. Теорія, прихильники якої вважають, що ціна блага зумовлена його цінністю, яку визначає гранична корисність.	
	46. готівковий обіг	46. Ціна, яку встановлює не ринок, а державний орган.	
	47. бартер	47. Сукупність відносних цін у національній економіці	
	48. продукт	48. Рух грошей між економічними суб'єктами у вигляді банкнот і розмінної монети.	
	49. форма виробництва	49. Здатність конкурентного ринкового механізму цін ініціювати технічний прогрес.	

Виберіть правильну відповідь

1. Яке із тверджень не характеризує натуральне господарство:

- а) все, що потрібно людині для життя, вона виготовляє сама у своєму домогосподарстві;
- б) унаслідок відсутності поділу праці її продуктивність низька;
- в) виробництво ґрунтується на ручній праці і примітивних капітальних благах;
- г) тісна залежність виробників один від одного;
- д) задоволення незначних за обсягом і одноманітних за складом потреб.

2. Яке твердження неправильне:

- а) виникнення великих підприємств, на яких виготовляють значний відсоток продукції галузі, називають концентрацією виробництва;
- б) кооперація – це зв'язок спеціалізованих виробничих підрозділів чи одиниць, їх обмін різними видами діяльності або продукцією.
- в) просте товарне виробництво ґрунтується на одноосібній приватній власності й особистій праці виробника;
- г) ціна товару, що виражена в певній кількості іншого товару, є абсолютною ціною товару;
- д) економічна відокремленість означає, що економічні ресурси й вироблені життєві блага перебувають у приватній власності окремих людей або їх груп.

3. Демонетизація золота означає, що:

- а) держава розпродас своє монетарне золото;
- б) припиняється тезаврація золота приватними особами;
- в) золото перестало виконувати функції грошей;
- г) припинення карбування монет із золота;
- д) усі відповіді неправильні.

4. *Що не є ознакою товарного виробництва:*
- а) суспільний поділ праці;
 - б) обмін продуктів у формі купівлі-продажу;
 - в) виготовлення продуктів, яких потребують покупці;
 - г) економічне відокремлення виробників;
 - д) відсутність переміщення ресурсів і виготовлених продуктів від одного власника до іншого.
5. *Що не є ознакою сучасних грошових систем усіх країн:*
- а) хронічне знецінення грошей;
 - б) широкий розвиток безготівкового обігу і скорочення обігу готівки;
 - в) зростання ролі держави в стабілізації грошового обігу;
 - г) в обігу перебувають паперово-кредитні гроші;
 - д) встановлення золотого вмісту грошової одиниці.

Задачі

1. Нехай в економіці *Багатії* є лише три галузі – автомобільна, харчова і легка. Автомобільна галузь упродовж року виготовила 10 тис. легкових автомобілів, які продано за 60 тис. грн кожний, і 1 тис. вантажівок, які продано за 80 тис. грн кожну. Харчова галузь виготовила і продала продовольства на 120 млн грн, а легка – 200 млн грн. Кожна грошова одиниця обслужила 4 ділові операції за рік. Визначте кількість грошей, яка перебувала в обігу і країні.

2. У країні за рік було виготовлено і продано товарів і послуг на суму 200 млрд грн. Половину усіх цих благ реалізовано без використання готівки, тобто з допомогою банківських грошей. Населення країни заощадило у формі готівки 20 млрд грн і придбало за готівку цінних паперів на суму 10 млрд грн. Швидкість обігу грошової одиниці становила 5 оборотів за рік. Яка кількість грошей перебувала в обігу?

Тема 4

ЕКОНОМІЧНА СИСТЕМА

1. Економічна система як сукупність механізмів організації національної економіки:

- а) національна економіка та основні проблеми її організації;
- б) суть та механізми економічної системи;
- в) типізація економічних систем. Ідеалістичний підхід. Цінності та їх значення в економічному житті суспільства;
- г) матеріалістичний підхід. Продуктивні сили і виробничі відносини. Марксистське тлумачення економічної системи;
- д) сучасне тлумачення економічної системи. Класифікація економічних систем.

2. Власність як економічна категорія та її місце в економічній системі:

- а) суть власності, її об'єкти та суб'єкти. Права власності;
- б) історичні типи, види і форми власності. Акціонерна власність;
- в) відносини між економічними суб'єктами. Структура економічних відносин;
- г) тенденції у розвитку відносин власності.

3. Показники ефективності функціонування економічних систем:

- а) темпи економічного зростання;
- б) виробництво основних видів продукції на душу населення;
- в) показники ефективності використання факторів виробництва;
- г) рівень та якість життя населення;
- д) макроекономічна стабільність.

Література

1. Аналітична економія: макроекономіка і мікроекономіка. – Кн. 1 / За ред. С. Панчишина і П. Островерха. – К.: Знання, 2009. – С. 103 – 118.
2. Вступ до економічної теорії. Підручник / За ред. З. Ватаманюка. – Львів: Новий Світ–2000, 2006. – С. 107 – 140.
3. Економічна теорія: політ економія. Підручник / За ред. В. Д. Базилевича. К.: Знання–Прес, 2008. – С. 59 – 93.

Контрольні запитання

1. Що розуміють під національною економікою?
2. Які основні механізми містить економічна система?

3. Які основні підходи до типізації економічних систем?
4. Чому акціонерна власність переважає в економіці усіх розвинених країн?
5. У чому слабину матеріалістичного та ідеалістичного підходів до типізації економічних систем?
6. Які основні складники марксистського поняття “продуктивні сили”?
7. Як обчислюють ланцюгові темпи приросту?
8. Що характеризує показник фондівдачі?
9. Які основні показники рівня життя населення?
10. Яка форма власності забезпечує найефективніше функціонування економічної системи?
11. Як відбувається перехід між типами власності, а також між її формами всередині одного типу?
12. Які основні права власності виокремлює сучасна економічна наука?

Впишіть номер визначення кожного терміна

№	Термін	Визначення	№
	1. права власності	1. Сукупність механізмів організації національної економіки.	
	2. адміністративно-командна економіка	2. Засоби виробництва і працівники, що володіють певним виробничим досвідом, навичками до праці й урухомлюють засоби виробництва.	
	3. володіння	3. Права на контроль за використанням ресурсів і розподілом витрат і вигід, що супроводжують це використання.	
	4. продуктивність праці	4. Взаємини, стосунки людей у процесі виробництва життєвих благ, в основі яких лежить власність на капітальні блага.	
	5. продуктивні сили	5. Належність об'єкта власності певному суб'єктові необмежено в часі.	
	6. виробничі відносини	6. Економічна система, в якій усі питання господарського життя вирішують державні органи.	
	7. цінності	7. Показник, який міжнародні організації дедалі частіше використовують для визначення рівня якості життя.	
	8. розпорядження	8. Відношення обсягу національного продукту (валового внутрішнього продукту) до чисельності зайнятих.	
	9. групово-кооперативні цінності	9. Використання у виробництві та споживанні корисних властивостей об'єкта власності, а також створення за його допомогою благ.	
	10. егалітарно-колективістські цінності	10. Ухвалення управлінських рішень з приводу функціонування і реалізації об'єкта власності, яке здійснює власник або уповноважені ним інші економічні суб'єкти.	
	11. користування	11. Система цінностей, за якою кожна особу розглядають як унікум.	

№	Термін	Визначення	№
	12. <i>техніко-економічні відносини</i>	12. Переконання, що впливають на стосунки між індивідами або групами людей та на відносини в суспільстві загалом.	
	13. <i>економічна система</i>	13. Система цінностей, в якій особу розглядають як частинку Всесвіту й частинку суспільного ладу.	
	14. <i>тип власності</i>	14. Система цінностей, в якій людину розглядають як складову колективної сутності.	
	15. <i>капіталізм</i>	15. Відносини між людьми, які формуються у процесі суспільного поділу праці, спеціалізації, комбінування виробництва тощо.	
	16. <i>капіталовіддача (фондовіддача)</i>	16. Найбільш узагальнені принципи функціонування власності.	
	17. <i>енергомісткість</i>	17. Економічна система, що ґрунтується на приватній власності, вільному ринку і невтручанні держави в господарське життя.	
	18. <i>капіталомісткість (фондомісткість)</i>	18. Відношення валового внутрішнього продукту країни до вартості її капіталу.	
	19. <i>індивідуалістсько-конкурентні цінності</i>	19. Відношення кількості спожитої у виробництві енергії до виготовленої продукції.	
	20. <i>індекс людського розвитку</i>	20. Відношення вартості капіталу країни до її валового внутрішнього продукту.	

Виберіть правильну відповідь

1. Який спосіб закріплення прав власності за певними суб'єктами є головним у сучасних умовах:
 - а) звичаями і традиціями;
 - б) релігійними переконаннями;
 - в) силою;
 - г) моральними переконаннями;
 - д) юридичними нормами.

2. Яке твердження неправильне:
 - а) згідно з марксистським підходом, економічна власність формує тип виробничих відносин;
 - б) прихильники марксизму виокремлюють у національній економіці дві частини – продуктивні сили і виробничі відносини;
 - в) згідно з ідеалістичним підходом, система основних у суспільстві цінностей визначає форму політичного правління, а разом вони зумовлюють тип економічної системи;
 - г) адепти ідеалістичного підходу вважають, що групово-кооперативні цінності за колегіального політичного правління породжують в умовах товарної господарки економічну систему узгодженого вільного підприємництва;
 - д) усі твердження правильні.

3. *Особа, яка взяла холодильник на прокат, є його:*
- а) розпорядником;
 - б) володарем;
 - в) користувачем;
 - г) правильні відповіді а і в;
 - д) правильні відповіді б і в.
4. *Яка ознака не притаманна системі вільного підприємництва (капіталізму):*
- а) державне втручання в господарське життя є неглибоким;
 - б) головним мотивом діяльності підприємств є максимізація прибутку;
 - в) всяке заохочення підприємництва й особистого успіху;
 - г) збагачення найактивнішої частини населення;
 - д) абсолютно заорганізований ринок.
5. *Яке твердження неправильне:*
- а) одночасно з привласненням блага відбувається його відчуження;
 - б) в умовах аграрної цивілізації панівним об'єктом власності була земля;
 - в) упродовж усього радянського періоду в Україні переважала колгоспно-кооперативна власність;
 - г) у багатьох країнах у процесі економічного розвитку панівного значення набула акціонерна форма власності;
 - д) розпорядник блага може бути, але не обов'язково його володарем.

Задачі

1. Обсяг національного продукту *Багатії* у 2005 р. становив 552 млрд дол. Темп приросту національного продукту у 2006 р. був 4,0%. Упродовж 2006 р. населення країни збільшилось з 45 млн до 45,5 млн осіб. Визначте темп приросту подушного національного продукту (ВВП).

2. У 2000 р. економіка *Багатії* виробила національного продукту на суму 504 млрд дол. Вартість капіталу країни у 2000 р. становила 826 млрд дол. У 2005 р. національний продукт *Багатії* на 28,4% перевищував рівень 2000 р. У 2006 р. темп росту національного продукту країни становив 102,6%. За 2000–2005 рр. капітал країни збільшився на 221 млрд дол., а в 2006 р. – ще на 18 млрд дол. Визначте капіталовіддачу в економіці *Багатії* у 2000 р., 2005 і 2006 роках.

Тема 5

РИНКОВА ЕКОНОМІКА

◀ ПЕРШЕ заняття ▶

1. Економічні системи товарної форми виробництва:

- а) основні різновиди товарних економічних систем. Їх спільні та відмінні риси;
- б) адміністративно-командна система, її слабини та занепад;
- в) перехідна економіка та її основні ознаки. Шляхи переходу до ринку;
- г) особливості вітчизняної перехідної господарки.

2. Ринкова економіка як економічна система:

- а) основні принципи організації ринкової економіки;
- б) сучасні моделі ринкової економіки;
- в) схема кругопотоку ресурсів, продуктів і доходів у ринковій економіці;

3. Зміст, функції та види ринків:

- а) суть та функції ринку. Види ринків. Національний ринок;
- б) ринок товарів і послуг;
- в) ринки ресурсів. Ринок праці. Ринок природних ресурсів;
- г) фінансові ринки. Кредитний ринок. Ринок цінних паперів.
Інші сегменти національного ринку.

Література

- 1. Аналітична економія: макроекономіка і мікроекономіка. – Кн. 1 / За ред. С. Панчишина і П. Островерха. – К.: Знання, 2009. – С. 119 – 153.
- 2. Вступ до економічної теорії. Підручник / За ред. З. Ватаманюка. – Львів: Новий Світ–2000, 2006. – С. 141 – 175.
- 3. Економічна теорія: політ економія. Підручник / За ред. В. Д. Базилевича. К.: Знання–Прес, 2008. – С. 94 – 111; 189 – 200.

Контрольні запитання

- 1. Які слабини командної економіки?
- 2. Які характерні ознаки вітчизняної моделі перехідної економіки?
- 3. Що передбачає “шокова терапія” як радикальний шлях переходу до ринкової економіки?

4. Як відбувається взаємодія домашніх господарств та фірм в умовах ринкової економіки?
5. Що таке “ринок” у сучасному розумінні та які його основні складники?
6. Хто є учасниками ринку товарів і послуг?
7. Які економічні суб’єкти діють на ринку праці?
8. Чому попит на працю є похідним від попиту на товари і послуги?
9. Що розуміють під кредитом та які його основні принципи?
10. Що є об’єктом купівлі-продажу на ринку науково-технічних розробок?
11. Які особливості американської, європейської та японської моделей ринкової економіки?
12. Які основні канали зв’язку держави з іншими економічними суб’єктами?

Впишіть номер визначення кожного терміна

№	Термін	Визначення	№
	1. <i>схема кругопотоку</i>	1. Інститут чи механізм, який зводить покупців і продавців товару або послуги, результатом дії якої є визначення ціни і кількості необхідних благ.	
	2. <i>конкуренція</i>	2. Посередник, який організовує купівлю-продаж товару, не набуваючи його у власність.	
	3. <i>гуртова торгівля</i>	3. Посередник, який купує товари власним коштом з метою подальшого перепродажу від власного імені.	
	4. <i>командна економіка</i>	4. Сукупність ринкових інститутів, які скеровують потік грошових коштів від власників до позичальників.	
	5. <i>акція</i>	5. Сегмент фінансового ринку, який охоплює короткострокові фінансові інструменти.	
	6. <i>ринок</i>	6. Надання грошей у позику на засадах строковості, повернення та платності.	
	7. <i>брокер</i>	7. Сегмент фінансового ринку, який охоплює довгострокові фінансові інструменти.	
	8. <i>комерційний кредит</i>	8. Оформлений згідно з чинним законодавством документ, за яким одна сторона угоди зобов’язується безумовно виплатити іншій певну суму грошей.	
	9. <i>роздрібна торгівля</i>	9. Цінний папір, що оформлює відносини позичальника та кредитора і є зобов’язанням емітента сплатити фіксовану суму грошей в обумовлений момент часу.	
	10. <i>дистриб’ютори</i>	10. Цінний папір без визначеного терміну обігу, який засвідчує право на частину майна фірми та отримання дивідендів.	
	11. <i>дилер</i>	11. Економічна система, в якій усі питання господарського життя вирішують державні органи.	
	12. <i>доходи</i>	12. Частина прибутку фірми, яку сплачують її акціонерам.	
	13. <i>еволюційний шлях</i>	13. Радикальний шлях переходу до ринку, який полягає у прискорених перетвореннях у всіх сферах суспільного життя.	
	14. <i>банківський кредит</i>	14. Необґрунтоване перебільшення ролі держави в перерозподілі доходів.	

№	Термін	Визначення	№
	15. ринок капіталу	15. Попередження, обмеження і припинення монополістичної діяльності.	
	16. кредит	16. Суттєве звуження контролю держави в багатьох сферах життя.	
	17. фінансові ринки	17. Передання або продаж на різних умовах державної або комунальної власності приватним або колективним діловим одиницям.	
	18. дивіденд	18. Спосіб переходу до ринку через формування в надрах командної економіки ринкових компонентів.	
	19. облігація	19. Платежі фірм домогосподарствам за куплені ресурси.	
	20. державний патерналізм	20. Закупівля товарів дрібними партіями у виробника чи гуртовика і продаж його кінцевим споживачам.	
	21. свобода підприємництва	21. Право власників матеріальних ресурсів і грошей вільно організувати виробництво товарів і послуг, продавати їх на ринках, що самі вони вибрали тощо.	
	22. демонополізація	22. Право власників ресурсів і грошей використовувати їх на свій розсуд, право людини вибирати будь-який вид діяльності, які товари і послуги купувати тощо.	
	23. свобода вибору	23. Економічне суперництво між виробниками за найвигідніші умови виробництва, ринки збуту тощо.	
	24. лібералізація	24. Модель, що відображає взаємопов'язаний і безперервний рух ресурсів, виготовлених продуктів і доходів між економічними суб'єктами.	
	25. приватизація	25. Купівля товарів великими партіями для перепродажу підприємствам роздрібною торгівлі, або інколи безпосередньо споживачам.	
	26. ринок грошей	26. Фірми-гуртовики, які закупають та продають товари виробничого призначення від свого імені і на власний розсуд.	
	27. опціон	27. Кредит, який надає одне підприємство іншому у вигляді продажу товарів з відтермінуванням платежу.	
	28. еволюційний шлях	28. Надання позик фізичним і юридичним особам спеціалізованими фінансовими інститутами.	
	29. вексель	29.	
	30.	30.	

Виберіть правильну відповідь

1. Яке твердження неправильне:

- а) ринок товарів і послуг містять два сегменти – споживчий ринок і ринок товарів виробничого призначення;
- б) власник облігації є співвласником підприємства-емітента;
- в) в японській моделі ринкової економіки розв'язанням соціальних питань здебільшого займаються корпорації;
- г) з двосекторної моделі кругопотоку ресурсів і доходів впливає, що виторг фірм дорівнює величині доходів домогосподарств;
- д) емітентами ощадних сертифікатів є комерційні банки.

2. Кого не можна зараховувати до учасників “тіньового ринку”:
- а) підпільного торговця наркотиками;
 - б) кандидата наук, який за патентом продає на ринку імпортні товари;
 - в) приватного стоматолога, деякі послуги якого не зареєстровані;
 - г) викладача-репетитора;
 - д) пенсіонера, який у людних місцях перепродує цигарки.
3. Що не є принципом організації ринкової економіки:
- а) приватна власність;
 - б) свобода вибору й підприємництва;
 - в) особиста зацікавленість;
 - г) конкуренція;
 - д) вирішальна роль державних інституцій в господарському штаті.
4. Яка обставина не вплинула на життєздатність командної економіки радянського типу:
- а) відсутність ділових економічних стимулів, особливо до праці та нововведень;
 - б) використання прибутку як показника, котрим оцінюють успішність діяльності підприємств;
 - в) неспроможність директивного планування розв’язувати фундаментальні проблеми організації економіки;
 - г) надмірна централізація управління;
 - д) неспроможність освоїти інтенсивний шлях економічного зростання.
5. Посередник, який організовує купівлю-продаж товару, не набуваючи його у власність:
- а) фірма-гуртовик;
 - б) брокер;
 - в) дилер;
 - г) дистриб’ютор;
 - д) супермаркет.

Задачі

1. В економіці *Багатії* вартість національного продукту становить 470 млрд дол. Домогосподарства країни придбали споживчих благ на суму 260 млрд дол. Інвестиційні видатки фірм становили 58 млрд дол. Іноземці купили товарів і послуг *Багатії* на суму 107 млрд дол. Визначте державні закупівлі товарів і послуг за умови, що весь національний продукт було реалізовано.

Тема 5

РИНКОВА ЕКОНОМІКА

◀ ДРУГЕ заняття ▶

1. Інфраструктура ринкової економіки:

- а) суть ринкової інфраструктури та її складники;
- б) інфраструктура товарного ринку. Товарні біржі;
- в) фондова біржа. Фондові індекси;
- г) біржа праці. Функції центрів зайнятості.

2. Фінансові посередники як один із ключових складників інфраструктури ринкової економіки:

- а) банківська система. Центральний банк та його функції;
- б) комерційні банки та їх види. Процентна ставка та її чинники;
- в) небанківські фінансові інститути.

3. Ринкові структури та їхні ознаки:

- а) типи ринкових структур;
- б) досконала конкуренція. Ефективність ринкового середовища за досконалої конкуренції;
- в) монополія та її різновиди. Поведінка монополії;
- г) основні ознаки олігополії. Монополістична конкуренція;
- д) показники рівня монополізації ринку. Антимонопольне законодавство в Україні та світі.

Література

1. Аналітична економія: макроекономіка і мікроекономіка. – Кн. 1 / За ред. С. Панчишина і П. Островерха. – К.: Знання, 2009. – С. 153 – 183.
2. Вступ до економічної теорії. Підручник / За ред. З. Ватаманюка. – Львів: Новий Світ–2000, 2006. – С. 176 – 209.
3. Економічна теорія: політ економія. Підручник / За ред. В. Д. Базилевича. К.: Знання–Прес, 2008. – С. 201 – 211; 233 – 264.

Контрольні запитання

1. Що розуміють під ринковою структурою?
2. Що спільного і які відмінності є між товарними і фондовими біржами?
3. Які основні функції виконує центральний банк?
4. Що таке небанківські фінансові інститути?

5. Які основні операції здійснюють сучасні комерційні банки?
6. Які причини виникнення природних монополій?
7. Чому в олігополістів є стимули до змови?
8. Які відмінності між досконалою та недосконалою конкуренцією?
9. Чому монополістична конкуренція сприяє урізноманітненню продукції?
10. Які обставини впливають на рівень процентних ставок?
11. Які основні ознаки характеризують досконалу конкуренцію? Монополію? Олігополію? Монополістичну конкуренцію?
12. Які основні показники рівня монополізації ринку та інструменти антимонопольної політики?

Впишіть номер визначення кожного терміна

№	Термін	Визначення	№
	1. <i>іпотечні банки</i>	1. Сукупність ринкових інститутів, які прискорюють та спрощують процес укладання угод і сприяють безперешкодному функціонуванню економіки.	
	2. <i>індекс Герфіндаля</i>	2. Особа, яка володіє власним складом і здійснює відповідальне зберігання товару, наданого виробником на підставі відповідного договору.	
	3. <i>монополістична конкуренція</i>	3. Особа, яка володіє власним складом та наділена правом продавати товар від свого імені з переказом відповідних сум (за врахуванням комісійних) на рахунок фірми виробника.	
	4. <i>ринкова інфраструктура</i>	4. Угода, за якою одна сторона зобов'язується купити, а інша – продати фіксовану кількість конкретного товару за наперед обумовленою ціною у визначений сторонами термін.	
	5. <i>відкрита монополія</i>	5. Організований ринок для купівлі-продажу цінних паперів.	
	6. <i>коефіцієнт концентрації</i>	6. Угода за якою одна сторона зобов'язується продати чи купити певну кількість товару за наперед обумовленою ціною чи у визначений сторонами термін.	
	7. <i>монопсонія</i>	7. Умови, в яких відбувається ринкова конкуренція.	
	8. <i>закрита монополія</i>	8. Ситуація на ринку, коли попит представлений лише одним покупцем, а пропозиція – великою кількістю фірм.	
	9. <i>досконала конкуренція</i>	9. Тип ринкової структури, яку характеризує велика кількість покупців та продавців, стандартизований продукт, відсутність перешкод для входження фірм на ринок та виходу з нього, а також відсутність контролю за ціною.	
	10. <i>центральный банк</i>	10. Тип ринкової структури, за якої пропозицію на ринку репрезентує одна фірма, що має значний або повний контроль над ціною.	
	11. <i>ф'ючерсний контракт</i>	11. Монополія у галузях національної економіки, де виробництво всієї продукції однією фірмою є економічно обґрунтованим.	

№	Термін	Визначення	№
	<i>12. комерційні банки</i>	12. Монополія із захистом від конкуренції з допомогою юридичних обмежень.	
	<i>13. картель</i>	13. Монополія, яка не має спеціального захисту від конкуренції.	
	<i>14. фондова біржа</i>	14. Тип ринкової структури, яку характеризує наявність кількох великих продавців однорідного чи диференційованого продукту.	
	<i>15. природна монополія</i>	15. Тип ринкової структури, за якої пропозицію формує відносно велика кількість продавців, об'єктом купівлі-продажу є диференційований продукт, а входження нових фірм на ринок – відносно легке.	
	<i>16. опціон</i>	16. Сума часток чотирьох найбільших за обсягами продажу фірм на ринку.	
	<i>17. олігополія</i>	17. Сума квадратів часток усіх фірм, що працюють на даному ринку.	
	<i>18. консигнатор</i>	18. Група виробників, які максимізують прибутки досягненням домовленостей щодо обмеження обсягів продажу та фіксації цін.	
	<i>19. комісіонер</i>	19. Інституція, що відповідає за пропозицію грошей в країні.	
	<i>20. ринкові структури</i>	20. Фінансові установи різних форм власності, що залучають кошти на депозит, надають грошові позики та пропонують інші послуги.	
	<i>21. монополія</i>	21. Банки, що надають позики під заставу нерухомого майна.	
	<i>22. кредитна спілка</i>	22. Фінансовий посередник, який об'єднує невеликі за обсягом вклади своїх членів і надає їм позики.	

Виберіть правильну відповідь

1. Якої функції не виконує центральний банк:

- а) емісія та організація обігу грошей у національній економіці;
- б) контроль за діяльністю комерційних банків;
- в) кредитування комерційних банків;
- г) ліцензування банківської діяльності;
- д) кредитування домогосподарств.

2. Яке твердження щодо олігополії неправильне:

- а) фірми-олігополісти схильні до укладання таємних угод про контроль над ринком;
- б) вхід в олігопольну галузь пов'язаний з чималими витратами;
- в) оліголісти можуть утримувати ціни на дуже низькому рівні для недопущення на ринок конкурентів;
- г) фірма-олігополіст байдужа до інновацій;
- д) зниження цін однією фірмою спричинює зниження цін рештою фірм олігопольної галузі.

3. Яке твердження щодо монополії неправильне:

- а) пропозицію на ринку репрезентує єдина фірма продавець;
- б) заблоковане входження інших фірм на ринок;
- в) значний або повний контроль фірми над ціною;
- г) пропонований фірмою товар є однорідним (стандартизованим);
- д) можлива нецінова конкуренція у формі реклами.

4. Олігополія – це така структура ринку, в якій:

- а) є один великий виробник і продавець продукту;
- б) існує велика кількість фірм-конкурентів, що виготовляють однорідний продукт;
- в) декілька фірм-конкурентів виробляють значну частку конкретного продукту;
- г) є лише один покупець певного продукту;
- д) велика кількість фірм-конкурентів, що виготовляють диференційований продукт.

5. Яку функцію не виконує фондова біржа:

- а) перерозподіл фінансових потоків між галузями національної економіки;
- б) забезпечення доступу приватним підприємствам та уряду до значних за обсягом фінансових ресурсів;
- в) підтримання на високому рівні ліквідності фінансових активів;
- г) інформування про динаміку ділової активності в країні;
- д) дотримання таємниці щодо цін на фінансові активи.

Задачі

1. Обсяг продажу фірми *A* становить 25 млн. грн., фірми *B* – 20 млн., *C* – 15 млн., *E* – 10, *F* – 10 млн. грн. Визначте коефіцієнт концентрації ринку та індекс Герфіндаля.

2. На ринку товару *A* частка фірми *C* становить 30%, фірми *D* – 20, *E* – 20, *F* – 25, *G* – 5%. На ринку товару *B* частка цих фірм становлять, відповідно, 16, 18, 12, 20 і 34%. Скориставшись такими показниками, як коефіцієнт концентрації ринку та індекс Герфіндаля, визначте, котрий із ринків монополізованіший.

Тема 6

РИНКОВИЙ МЕХАНІЗМ

1. Попит і пропозиція та їх визначники:

- а) попит і його види. Шкала і крива попиту. Закон попиту. Визначники попиту;
- б) рух по кривій попиту та її переміщення;
- в) пропозиція і її види. Шкала та крива пропозиції. Закон пропозиції. Визначники пропозиції;
- г) рух по кривій пропозиції та її переміщення.

2. Сутність та дія ринкового механізму:

- а) сутність ринкового механізму;
- б) взаємодія попиту і пропозиції. Рівноважна ціна і кількість;
- в) державне регулювання цін. Максимальні і мінімальні ціни;
- г) вплив змін у попиті на ринкову рівновагу та змін у пропозиції на ціну.

3. Переваги і недоліки ринкового механізму:

- а) розв'язання ринком основних проблем організації національної економіки;
- б) слабину ринкового механізму;
- в) необхідність державного регулювання економіки.

Література

1. Аналітична економія: макроекономіка і мікроекономіка. – Кн. 1 / За ред. С. Панчишина і П. Островерха. – К.: Знання, 2009. – С. 184-211.
2. Вступ до економічної теорії. Підручник / За ред. З. Ватаманюка. – Львів: Новий Світ-2000, 2006. – С.210-236.
3. Економічна теорія: політекономія. Підручник / За ред. В. Д. Базилевича. – К.: Знання-Прес, 2008. – С. 214 – 231.

Контрольні запитання

1. Чому крива попиту є спадною?
2. Які чинники впливають на попит на певне благо?
3. Які чинники впливають на пропозицію блага?
4. Чи підвищення цін на ресурси, потрібні для виробництва певного продукту, збільшить пропозицію цього продукту?

5. Якщо доходи споживачів зростають, чи збільшується попит на всі товари і послуги?
6. Чи завжди у ринковій економіці встановлюється рівноважна ціна?
7. Що зумовлює необхідність державного втручання в господарське життя?
8. Які основні переваги і слабини ринкового механізму?
9. Як ринковий механізм розв'язує основні проблеми організації економіки?
10. Чи ринковий механізм забезпечує спочатку задоволення важливіших, а відтак менш важливих потреб?
11. На що здебільшого спрямоване встановлення державою мінімальних цін?
12. Для чого економісти розмежують поняття: "попит" і "величина попиту", "зміна у попиті" і "зміна у величині попиту"?

Впишіть номер визначення кожного терміна

№	Термін	Визначення	№
	1. <i>виторг</i>	1. Товари, попит на які збільшується зі збільшенням доходів споживачів.	
	2. <i>закон попиту</i>	2. Товари, попит на які зменшується зі збільшенням доходів споживачів.	
	3. <i>побічні наслідки діяльності</i>	3. Товари, для яких існує пряма залежність між зміною ціни на один із них і зміною попиту на інший.	
	4. <i>ефект доходу</i>	4. Офіційно визначена урядом верхня межа ціни, яка нижча, ніж рівноважна.	
	5. <i>природні монополії</i>	5. Товари, для яких існує обернена залежність між зміною ціни на один із них і зміною обсягу попиту на інший.	
	6. <i>загальнодоступні блага</i>	6. Ситуація на ринку певного товару або послуги, коли попит і пропозиція збігаються.	
	7. <i>чисті громадські блага</i>	7. Кількість товару, яку хочуть і готові купити потенційні споживачі за певну ціну за інших однакових умов упродовж визначеного проміжку часу.	
	8. <i>конкурентність у споживанні</i>	8. Обернена залежність між ціною і величиною попиту на товар або послугу за інших однакових умов.	
	9. <i>товари вищої споживчої цінності</i>	9. Графічне зображення залежності між кількістю товару, яку хочуть придбати покупці та різними цінами упродовж певного проміжку часу.	
	10. <i>величина пропозиції</i>	10. Пряма залежність між ціною і величиною пропозиції товару упродовж певного проміжку часу.	
	11. <i>принцип виключення</i>	11. Кількість товару, яку хочуть виготовляти і продавати фірми за певну ціну та інших однакових умов упродовж визначеного періоду часу.	
	12. <i>пропозиція</i>	12. Офіційно встановлена урядом верхня межа ціни, яка перевищує рівень рівноважної.	
	13. <i>величина попиту</i>	13. Частина загального ефекту від зміни ціни певного товару, що спричинена зміною відносної привабливості інших товарів.	

№	Термін	Визначення	№
	<i>14. індивідуальні блага</i>	14. Частина загального ефекту від зміни ціни певного товару, що спричинена зміною реальної купівельної спроможності споживача.	
	<i>15. попит</i>	15. Зв'язок між ціною та кількістю товару, яку виробники хочуть виготовляти і продавати в межах визначеного періоду за інших однакових умов.	
	<i>16. рівноважна ціна</i>	16. Графічне зображення залежності між ціною товару і тією його кількістю, яку продавці пропонуватимуть за різними цінами упродовж певного часу.	
	<i>17. ринкова рівновага</i>	17. Зв'язок між ціною та кількістю товару, яку споживачі хочуть і спроможні купувати в межах визначеного періоду за інших однакових умов.	
	<i>18. закон пропозиції</i>	18. Кількість певного товару, який продавці пропонуватимуть для продажу за конкретну ціну впродовж певного проміжку часу.	
	<i>19. крива попиту</i>	19. Властивості ціни на вільному ринку змінюватися доти, доки ринок не досягне рівноваги.	
	<i>20. закон попиту</i>	20. Сума добутків цін відповідних виробничих ресурсів та їхніх кількостей, що залучають до виробництва певного продукту.	
	<i>21. крива пропозиції</i>	21. Товари або послуги, до яких не можна застосувати принципи виключення та конкурентності у споживанні.	
	<i>22. ефект заміщення</i>	22. Товари і послуги, до яких можна застосувати принципи виключення та конкурентності у споживанні.	
	<i>23. товари нижчої споживчої цінності</i>	23. Блага, на які принцип виключення здебільшого не поширюється, проте при їх використанні панує конкурентність.	
	<i>24. ринковий механізм</i>	24. Неможливість споживання блага іншою особою, якщо благо уже спожите.	
	<i>25. мінімальна ціна</i>	25. Ціна, що встановлюється на ринку під впливом взаємодії попиту і пропозиції.	
	<i>26. платні громадські блага</i>	26. Товари, до яких застосовують принцип виключення, проте їм не властива конкурентність у споживанні.	
	<i>27. взаємодоповнювані товари</i>	27. Позбавлення тих осіб, які не оплачують продукт, права користування вигодами, що забезпечує цей продукт.	
	<i>28. взаємозамінювані товари</i>	28. Вигоди або витрати від виробництва чи споживання, які отримують або несуть ті, що не виробляють і не купують.	
	<i>29. максимальна ціна</i>	29. У разі, коли права власності чітко визначені й захист їх не вимагає витрат, усі витрати переливу “інтерналізуються”, тобто зовнішні наслідки діяльності стають внутрішніми.	
	<i>30. теорема Коуза</i>	30. Галузі виробництва, в яких одна фірма може надавати послуги з нижчими середніми витратами, ніж велика кількість фірм.	

Виберіть правильну відповідь

1. Якщо збільшення доходу спричинило збільшення попиту на певний товар, то він є:
 - а) товаром нижчої споживчої цінності;
 - б) товаром-замінником;
 - в) проміжним продуктом;
 - г) товаром вищої споживчої цінності;
 - д) чистим громадським благом.

2. Що може спричинити зменшення попиту на товар А:
 - а) збільшення кількості покупців цього товару;
 - б) зменшення пропозиції товару А;
 - в) очікування зростання цін на товар А;
 - г) зростання цін на товари - замінники товару А;
 - д) зменшення доходів споживачів.

3. До чинників, що не впливають на попит на товар, належать:
 - а) доходи споживачів;
 - б) смаки й уподобання;
 - в) ціни взаємозамінюваних і взаємодоповнюваних товарів;
 - г) пропозиція товару;
 - д) сподівання споживачів.

4. Яке твердження неправильне:
 - а) рівноважною є та ціна, за якої величина попиту дорівнює величині пропозиції;
 - б) якщо фактична ціна перевищує рівноважну, на ринку виникає надлишок;
 - в) зміну в попиті спричиняють зміни у нецінових визначниках попиту;
 - г) ефект заміщення – це та частина загального ефекту від зміни ціни певного товару, що спричинена зміною реальної купівельної спроможності споживача;
 - д) прямий зв'язок між зміною ціни та зміною величини пропозиції продукту називають законом пропозиції.

5. Чисті громадські блага відрізняються від благ індивідуального вжитку тим, що:
 - а) до них можна застосувати принцип виключення;
 - б) вони подільні;
 - в) їх легко продати індивідуальним покупцям;
 - г) у приватних підприємств є сильні стимули для виробництва громадських благ;
 - д) до них не можна застосувати принцип конкурентності у споживанні.

Задачі

1. Попит описує функція $d=20-p$, а пропозицію – функція $s=4p-5$. Визначте рівноважну ціну та обсяг рівноваги.
2. Функція попиту для деякого товарного ринку має вигляд: $d=10-p$, а функція пропозиції: $s=2p-2$. Яка ситуація складеться на ринку, якщо уряд запровадить:
 - а) мінімальну ціну, $p_1=5$;
 - б) максимальну ціну, $p_2=3$.

Тема 7

ЕКОНОМІЧНА РОЛЬ ДЕРЖАВИ

1. Держава як економічний суб'єкт:

- а) державні інститути та економічна система. Еволюція поглядів на роль держави в економіці;
- б) канали зв'язку держави з іншими економічними суб'єктами. Інструменти впливу держави на економіку;
- в) традиційні та нові економічні функції держави;
- г) державний сектор у національній економіці та методи його створення. Державний сектор в Україні.

2. Державні фінанси:

- а) необхідність та функції державних фінансів. Структура державних фінансів;
- б) державний бюджет. Доходи державного бюджету. Податки та їхні види. Крива Лафера;
- в) державні видатки. Дефіцит бюджету та способи його збалансування. Державний борг і його складники;
- г) державний бюджет України.

3. Державне регулювання національної економіки:

- а) антициклічне регулювання. Фіскальна і монетарна політика. Інші види стабілізаційної політики. Стабілізаційна політика в Україні;
- б) довгострокове регулювання. Структурна політика. Інші види макроекономічної політики;
- в) межі державного регулювання економіки.

Література

1. Аналітична економія: макроекономіка і мікроекономіка. – Кн. 1 / За ред. С. Панчишина і П. Островерха. – К.: Знання, 2009. – С. 665-669.
2. Вступ до економічної теорії. Підручник / За ред. З. Ватаманюка. – Львів: Новий Світ-2000, 2006. – С.237-280.
3. Економічна теорія: політекономія. Підручник / За ред. В. Д. Базилевича. – К.: Знання-Прес, 2008. – С. 196 – 200; 476-492.

Контрольні запитання

1. Які традиційні функції виконує держава?
2. Що відображає крива Лафера?

3. Які нові економічні функції виконує держава?
4. Чи завжди вищі податкові ставки забезпечують більші податкові надходження?
5. Чому пропорційна система оподаткування відтворює нерівність у розподілі доходів між домогосподарствами?
6. Які основні методи створення державного сектору у країнах з ринковою економікою?
7. Чи є переважання державної власності над приватною необхідною умовою ефективного регулювання економіки?
8. У чому полягає суть структурної політики?
9. Як може уряд фінансувати дефіцит державного бюджету?
10. На що спрямована стабілізаційна політика?
11. Які основні напрями видатків державного бюджету?
12. Що розуміють під політикою доходів?

Впишіть номер визначення кожного терміна

№	Термін	Визначення	№
	1. державний бюджет	1. Виплати урядом особі або домогосподарству грошей (товарів і послуг), взамін яких платник нічого не отримує.	
	2. мито	2. Величина податку на одиницю оподаткування.	
	3. державні закупівлі	3. Обов'язкові платежі в державний бюджет у визначеному законодавством порядку.	
	4. трансферні платежі	4. Видатки уряду на придбання товарів і послуг.	
	5. дефолт	5. Непрямий податок що накладають на кожен одиницю товару.	
	6. непрямі податки	6. Усе те, з чого стягується податок (заробітна плата, прибуток підприємства тощо).	
	7. зовнішня заборгованість	7. Баланс доходів і видатків держави за певний проміжок часу (як правило, за рік).	
	8. середня податкова ставка	8. Графічне зображення залежності між податковими ставками і податковими надходженнями.	
	9. податкова ставка	9. Податки, які накладають на товари і послуги.	
	10. податки	10. Податки, які накладають безпосередньо на індивідів та фірми.	
	11. структурна політика	11. Податок, за якого середня ставка оподаткування вища для осіб з вищими доходами.	
	12. стабілізаційна політика	12. Відношення суми податків до величини доходів фірм та домогосподарств.	
	13. протекціонізм	13. Податок, середня ставка якого не змінюється.	
	14. індивідуальний акциз	14. Податок на імпортні товари.	
	15. прогресивний податок	15. Заходи держави, спрямовані на зміну обсягу національного виробництва, доходів, рівня зайнятості, інфляції та інших параметрів національної економіки.	

№	Термін	Визначення	№
	16. сеньйораж	16. Політика захисту національних виробників від конкуренції іноземних товарів.	
	17. суб'єкти оподаткування	17. Відмова країни обслуговувати свої зовнішні борги, зокрема здійснювати чергові виплати з боргу.	
	18. внутрішній борг	18. Додаткова емісія грошей для збалансування дефіцитного державного бюджету.	
	19. об'єкт оподаткування	19. Заборгованість держави домогосподарствам і фірмам даної країни.	
	20. прямі податки	20. Різниця між доходами державного бюджету і державними видатками.	
	21. крива Лафера	21. Фізичні та юридичні особи, що сплачують податки.	
	22. пропорційний податок	22. Заборгованість держави іноземним громадянам, фірмам, урядам міжнародним фінансовим організаціям.	
	23. дефіцит (профіцит) бюджету	23. Система заходів уряду, спрямованих на створення умов для усталеного економічного зростання у тривалому періоді через перебудову структури національної економіки.	

Виберіть правильну відповідь

1. Що не належить до податкової системи:

- а) суб'єкти і об'єкти оподаткування;
- б) одиниця виміру об'єкта оподаткування;
- в) акцизний збір;
- г) увізні мито;
- д) платежі за комунальні послуги.

2. Яке твердження неправильне:

- а) однією з основних традиційних економічних функцій держави є створення правової бази;
- б) найновішою економічною функцією держави є стабілізація національної економіки;
- в) важливою економічною функцією держави є захист конкуренції;
- г) економічна діяльність держави може спричинити зниження ефективності функціонування національної економіки;
- д) у ринковій економіці не виникає проблеми збуту вироблених товарів і послуг.

3. Що не є напрямом видатків державного бюджету:

- а) проценти за державний борг;
- б) соціальні видатки;
- в) утримання державного апарату;
- г) накладні видатки;
- д) національна оборона.

4. *Що не є важливою економічною функцією держави у ринковій системі:*
- а) створення правової бази економіки та надання соціальних послуг;
 - б) захист конкуренції;
 - в) перерозподіл ресурсів і доходів;
 - г) розв'язання основних проблем організації економіки;
 - д) стабілізація національної економіки.
5. *Який із перелічених законів України безпосередньо не стосується непрямого оподаткування:*
- а) “Про податок на додану вартість”;
 - б) “Про оподаткування прибутку підприємств”;
 - в) “Про акцизний збір”;
 - г) “Про єдиний митний тариф”;
 - д) усі закони стосуються непрямого оподаткування.

Задачі

1. В економіці Багатії дві фірми – автомобільна і харчова. Автомобільна фірма виготовила 10 000 легкових автомобілів, які продала за 80 тис. грн кожний. Витрати автомобільної фірми становили 600 млн грн, в тому числі заробітна плата, яку виплачено працівникам – 250 млн грн. Харчова компанія виробила і продала продукції на 400 млн грн. Податкова система Багатії передбачає пропорційне оподаткування доходів фізичних осіб за ставкою 20%. Доходи домогосподарств від майна (дивіденди, рента, процент та ін.) дорівнювали 60 млн грн. Фірми і домогосподарства сплатили непрямих податків на суму 58 млн грн. Податок з прибутку фірми сплачували за ставкою 30%. Визначте податковий тягар у Багатії, який вимірюють середньою податковою ставкою.
2. Уявімо, що в Бідасії перші 500 дол. доходу не обкладають податками. Доходи від 500 до 1 000 дол. оподатковують за ставкою 20%, від 1 000 до 1 500 дол. – 30%, а понад 1 500 дол. – 40%. Якщо Ваш дохід становить 1 800 дол., яку суму Ви сплатите у вигляді податку? Визначте середню податкову ставку. Чи є прогресивною така система оподаткування?

Тема 8

ФІРМА ЯК ЕКОНОМІЧНИЙ СУБ'ЄКТ

1. Суть, ознаки та розміри фірми:

- а) суть та ознаки фірми;
- б) розміри фірм та підприємств. Переваги і слабини підприємств та фірм;
- в) організаційно-правові форми фірм.

2. Капітал підприємства. Витрати і прибуток:

- а) основний і оборотний капітал. Фізичне і моральне зношення капіталу. Амортизація;
- б) види витрат виробництва. Напрями обліку бухгалтерських витрат. Постійні і змінні витрати. Граничні витрати;
- в) виторг фірми. Економічний і бухгалтерський прибуток;
- г) напрями максимізації прибутку і його роль у розвитку національної економіки.

3. Підприємницька діяльність:

- а) суть, види і принципи підприємницької діяльності;
- б) функції підприємництва у ринковій економіці;
- в) економіко-правові засади розвитку підприємництва в Україні.

Література

1. Аналітична економія: макроекономіка і мікроекономіка. – Кн. 1 / За ред. С. Панчишина і П. Островецького. – К.: Знання, 2009. – С. 227 – 245.
2. Вступ до економічної теорії. Підручник / За ред. З. Ватаманюка. – Львів: Новий Світ-2000, 2006. – С. 281 – 360.
3. Економічна теорія: політекономія. Підручник / За ред. В. Д. Базилевича. К.: Знання – Прес, 2008. – С. 267 – 315.

Контрольні запитання

1. Які переваги і слабини великих та малих підприємств?
2. У чому полягає відмінність між термінами “підприємство” і “підприємництво”?
3. Що розуміють під фізичним і моральним зношенням капіталу?
4. Які чинники визначають розміри підприємств?
5. Які основні організаційно-правові форми підприємств?
6. Чому економічне середовище в Україні нині не зовсім сприятливе для формування вітчизняного підприємництва?
7. За якими напрямками планують і обліковують бухгалтерські витрати?

8. Які переваги корпорації як форми організації бізнесу?
9. Чи є економічний прибуток частиною бухгалтерських витрат?
10. Які основні ознаки фірми?
11. Які функції виконує підприємець у ринковій економіці?
12. Чому прибуток відіграє таку важливу роль у ринковій економіці?

Впишіть номер визначення кожного терміна

№	Термін	Визначення	№
	1. постійні витрати	1. Відокремлена виробнича одиниця в національній економіці, яка купує ресурси для виробництва товару або надання послуги з метою одержання прибутку і володіє та керує одним чи кількома підприємствами.	
	2. підприємництво	2. Правова форма фірми, яка юридично відокремлена від тих, хто нею володіє.	
	3. прибуток	3. Додаткові витрати, пов'язані зі збільшенням виробництва одиниці продукції.	
	4. фірма	4. Сума постійних і змінних витрат.	
	5. рівень прибутку	5. Частина капіталу, яка тривалий час бере участь у виробництві і переносить свою вартість на готовий продукт частинами залежно від його зношення.	
	6. основний капітал	6. Втрата засобами праці своєї вартості ще до закінчення строку служби.	
	7. трансакційні витрати	7. Втрата основними засобами їхніх фізичних якостей під впливом хімічних, механічних, фізичних, біологічних процесів.	
	8. загальні витрати	8. Правова форма фірми, що об'єднує двох або більше власників, які погоджуються розподілити між собою прибутки чи збитки фірми у певній пропорції.	
	9. оборотний капітал	9. Загальний виторг фірми за вирахуванням її економічних витрат.	
	10. амортизація	10. Різниця між виторгом і явними витратами фірми.	
	11. конгломерат	11. Витрати на одиницю продукції.	
	12. завод	12. Фірма, якою володіє окрема особа.	
	13. змінні витрати	13. Добуток кількості проданого продукту та ціни, за яку він проданий.	
	14. корпорація	14. Витрати, розміри яких не залежать від обсягу виробленої продукції.	
	15. економічний прибуток	15. Витрати, абсолютна величина яких збільшується (зменшується), коли фірма збільшує (зменшує) свій обсяг продукції.	
	16. партнерство	16. Відношення суми прибутку до вартості основного та оборотного капіталу, виражена у відсотках.	
	17. граничні витрати	17. Самостійна ініціативна систематична й ризикована діяльність щодо виробництва продукції, виконання робіт та надання послуг з метою отримання прибутку.	

№	Термін	Визначення	№
	18. середні витрати	18. Вартість ресурсів, залучених до виготовлення кінцевої продукції фірми.	
	19. підприємство	19. Підприємство, котре виготовляє інвестиційні блага.	
	20. рівень рентабельності	20. Фірма, яка виробляє широкий асортимент різних товарів і послуг для продажу на ринку.	
	21. фізичне зношення	21. Відношення прибутку від реалізації продукції до витрат на її виробництво.	
	22. витрати	22. Економічна одиниця, в якій поєднуються фактори виробництва.	
	23. одноосібне володіння	23. Витрати на пошук інформації про ринок, ведення переговорів і укладення контрактів, на дотримання умов контрактів тощо.	
	24. бухгалтерський прибуток	24. Частина капіталу, яка в процесі виробництва втрачає свою натуральну форму і бере участь в одному виробничому процесі.	
	25. виторг	25. Грошове вираження величини зношення основних засобів.	
	26. моральне зношення	26. Основний показник фінансових результатів господарської діяльності фірми.	

Виберіть правильну відповідь

1. Що не є істотною ознакою фірми:

- а) відособлене майно;
- б) майнова відповідальність;
- в) наявність ідентифікаційних ознак;
- г) оперативно-господарська й економічна ефективність;
- д) соціальна ефективність.

2. Чого не містять бухгалтерські витрати (за економічними елементами):

- а) матеріальні витрати;
- б) витрати на оплату праці;
- в) відрахування на соціальні заходи;
- г) витрати майбутніх періодів;
- д) інші операційні витрати.

3. Хто ухвалює рішення про банкрутство підприємства:

- а) власник підприємства;
- б) кредитори;
- в) суд;
- г) орган влади, який зареєстрував підприємство;
- д) усі відповіді неправильні.

4. До основних виробничих фондів підприємства не належить:

- а) виробничі будівлі;
- б) устаткування;
- в) машини та інструменти;
- г) предмети праці;

- д) робоча худоба.
5. Що характеризує корпорацію:
- а) зазвичай невеликий обсяг виробництва і незначний асортимент продукції;
 - б) простота утворення та реєстрації;
 - в) співвласники несуть лише обмежену відповідальність за борги чи зобов'язання корпорації;
 - г) невелика кількість державних обмежень, що регулюють її діяльність;
 - д) прибутки розподіляють серед обмежених і необмежених партнерів за наперед визначеним співвідношенням.

📊 **Задачі**

1. У галузі функціонує 50 фірм. У кожній фірмі граничні витрати при виготовленні 7 одиниць продукції в місяць становлять 10 грн, восьми одиниць – 12 грн, дев'яти одиниць – 15 грн. Ринкова ціна одиниці продукції – 12 грн. Обчисліть обсяг продукції галузі в місяць.

2. У таблиці наведено дані про загальні (валові) витрати фірми:

Обсяг продукції за день	Витрати, грн		
	загальні	середні	граничні
0	0		
1	16		
2	28		
3	39		
4	60		
5	105		
6	156		

Визначте величину середніх і граничних витрат та заповніть таблицю. За якого обсягу продукції середні витрати є мінімальними?

3. Фірма виробляє 1000 одиниць продукції. Середні змінні витрати дорівнюють 4 грн, а середні постійні – 1 грн. Визначте загальні витрати фірми.

Тема 9

ЕКОНОМІКА ДОМОГОСПОДАРСТВА

1. Функції домогосподарств та їхні доходи:

- а) суть домогосподарства. Функції домогосподарств у традиційній і ринковій економіках;
- б) доходи домогосподарств. Грошові і натуральні доходи. Особисті доходи. Використовувані доходи;
- в) заробітна плата як основна форма доходу домогосподарств. Види заробітної плати. Номінальна і реальна заробітна плата. Мінімальна зарплата. Вартість робочої сили.

2. Видатки, споживання і заощадження домогосподарств:

- а) бюджет домогосподарства. Основні напрями видатків домогосподарств;
- б) споживання домогосподарств. Особливості споживання домогосподарств в Україні;
- в) заощадження та майно домогосподарств. Мотиви заощаджень. Заощадження населення в Україні;

3. Економічна нерівність і соціальний захист населення:

- а) диференціація доходів домогосподарств. Родинний розподіл доходів. Бідність і багатство;
- б) показники диференціації доходів населення. Крива Лоренца. Коефіцієнт Джині. Показники диференціації доходів в Україні;
- в) політика соціального захисту населення.

Література

1. Аналітична економія: макроекономіка і мікроекономіка. – Кн.1 / За ред. С. Панчишина і П. Островерха. – К.: Знання, 2009. – С. 245 – 260; 345 – 257; 355 – 357.
2. Вступ до економічної теорії. Підручник / За ред. З. Ватаманюка. – Львів: Новий Світ – 2000, 2006. – С. 361 – 378.
3. Економічна теорія: політекономія. Підручник / За ред. В. Д. Базилевича. К.: Знання – Прес, 2008. – С. 320 – 346.
4. Панчишин С. М. Макроекономіка. – К.: Либідь, 2005. – С. 86 – 92; 98 – 121.

Контрольні запитання

1. Що розуміють під домогосподарством?
2. У чому полягає відмінність домогосподарства від сім'ї?

3. Які основні чинники визначають споживання домогосподарств?
4. Що впливає на вибір домогосподарством активу для заощадження?
5. Які основні джерела доходів вітчизняних домогосподарств?
6. Які основні економічні функції виконує домогосподарство у традиційній економіці?
7. Що лежить в основі поділу активів на активи вищої цінності та активи нижчої цінності?
8. Які чинники призвели до посилення диференціації доходів домогосподарств в умовах ринкової трансформації економіки України?
9. Що характеризують реальні доходи домогосподарств?
10. За допомогою якого інструментарію здійснюють аналіз диференціації доходів домогосподарств?
11. Чому домогосподарствам доцільно диверсифікувати активи?
12. Які основні напрями соціального захисту населення?

Впишіть номер визначення кожного терміна

№	Термін	Визначення	№
	1. крива Лоренца	1 Графічне зображення ступеня рівності розподілу доходу.	
	2. диверсифікація	2 Неоднаковий рівень доходів домогосподарств або працівників.	
	3. ліквідне обмеження	3 Продукція вироблена домогосподарствами для власного споживання.	
	4. натуральні доходи	4 Заробітна плата скорегована на інфляцію.	
	5. децильний коефіцієнт	5 Найпоширеніша форма захисту населення від ризиків, пов'язаних з утратою працездатності та доходів.	
	6. заощадження	6 Відношення між середніми доходами 10% найбільш високооплачуваних громадян і середніми доходами 10% найменш забезпечених.	
	7. реальна заробітна плата	7 Та частина грошового доходу, якою домогосподарства остаточно володіють і можуть розпоряджатися на свій розсуд.	
	8. ліквідність активу	8 Відношення номінального використовуваного доходу до індексу споживчих цін.	
	9. диференціація доходів	9 Надання життєвих благ соціально-вразливим групам населення.	
	10. від'ємні заощадження	10 Сума зароблених і отриманих домогосподарствами грошових коштів та продуктів за певний період часу, – як правило, за рік.	
	11. реальний використований дохід	11 Відсоток населення країни з доходами, що нижчі від офіційної межі бідності.	

№	Термін	Визначення	№
	12. соціальна допомога	12 Актив, попит на який зростає швидше, ніж майно.	
	13. особисті заощадження	13 Рівень використовуваного доходу, за якого домогосподарства витрачають на споживання весь свій дохід.	
	14. рівень бідності	14 Неможливість для споживача перемістити свій майбутній дохід для розширення поточного споживання.	
	15. актив нижчої цінності	15 Заощадження домогосподарств за рівня доходів, що нижчий від порогового.	
	16. особисті доходи	16 Заощадження домогосподарств.	
	17. соціальне страхування	17 Здатність активу швидко і без втрати вартості перетворюватися на готівку.	
	18. пороговий дохід	18 Актив, попит на який зростає повільніше ніж майно.	
	19. актив	19 Частина використовуваного доходу, яка не витрачається на споживання.	
	20. актив вищої цінності	20 Все, що має грошову вартість і є власністю фізичної або юридичної особи.	
	21. використовуваний дохід	21 Володіння багатьма активами, що зменшує для заощадника загальний ризик утрат.	

Виберіть правильну відповідь

1. Яку функцію не виконує домогосподарство у розвиненій ринковій економіці:
 - а) власника і постачальника ресурсів;
 - б) виробника товарів і послуг;
 - в) споживача товарів і послуг;
 - г) заощадника доходів та їх інвестора;
 - д) виконує усі функції.
2. Номінальна й реальна заробітна плата можуть змінюватися:
 - а) тільки в одному напрямі;
 - б) тільки в протилежних напрямках;
 - в) як в одному, так і в протилежних напрямках;
 - г) і номінальна, і реальна зарплата ніколи не змінюються;
 - д) усі відповіді неправильні.
3. Диференціація доходів населення:
 - а) є недоліком певної економічної системи;
 - б) простежується в усіх економічних системах;
 - в) є неминучою, але держава може цілком її усунути;
 - г) є результатом неправильної економічної поведінки окремих суспільних груп;
 - д) усі твердження неправильні.

4. Яке твердження правильне:

- а) що ближче крива Лоренца до бісектриси, то вищий ступінь рівності розподілу доходів у країні;
- б) у 1990-х рр. в Україні рівень диференціації доходів домогосподарств знижувався;
- в) розрив у рівнях доходів між 20% найбагатшого і 20% найбіднішого населення у розвинених країнах більший, ніж у країнах, що розвиваються;
- г) частка заробітної плати у доходах населення в Україні вища, ніж у країнах з розвинутою ринковою економікою;
- д) домогосподарства України витрачають на продукти харчування менший відсоток своїх доходів, ніж домогосподарства країн Європейського Союзу.

5. Який показник найповніше характеризує рівень життя:

- а) коефіцієнт участі у робочій силі;
- б) номінальні особисті доходи на душу населення;
- в) натуральні доходи;
- г) реальні використовувані доходи на душу населення;
- д) номінальна заробітна плата.

Задачі

1. Припустімо, що Андрій, Сергій, Ігор, Галина та Наталя отримують місячні доходи в розмірі 5 000; 2 500; 1 250; 750 і 500 грн відповідно. Побудуйте криву Лоренца і визначіть, який відсоток загального доходу отримує найбагатший і найбідніший з них.

2. Домогосподарство, яке складається з п'яти осіб, у середньому за місяць отримує такі доходи: у формі заробітної плати – 6 200 грн; пенсії – 640 грн; майнові доходи (проценти за вклади у банку) – 510 грн. Пропорційна ставка податку на доходи фізичних осіб становить 15%. Проценти за вклади у банку та пенсії не оподатковуються. Вартість продукції, виробленої домогосподарством для власного споживання, дорівнює 120 грн на місяць. Визначте сукупний місячний дохід домогосподарства, номінальний особистий дохід, номінальний використовуваний дохід.

Тема 10

ВІТЧИЗНЯНА ЕКОНОМІКА У СВІТОВОМУ ГОСПОДАРСТВІ

1. Потенціал та структура економіки України:

- а) природно-ресурсний, трудовий та інтелектуальний потенціал вітчизняної економіки;
- б) необхідність та перехід економіки України до ринку. Нинішня структура економіки. Паливно-енергетичні проблеми;
- в) геополітичні інтереси України. Глобальні проблеми сучасності.

2. Економічні основи світового господарства:

- а) причини становлення і суть світового господарства;
- б) міжнародний поділ праці і його чинники;
- в) глобалізація господарського життя. Міжнародні фінансово-економічні інститути.

3. Основні форми міжнародних економічних відносин:

- а) зовнішня торгівля і зовнішньоторгівельна політика. Зовнішня торгівля України та її перспективи;
- б) міжнародний рух капіталів. Транснаціональні корпорації та їх місце в економіці України. Науково-технічне співробітництво країн;
- в) суть і причини трудової міграції. Наслідки трудової міграції для України;
- г) міжнародні валютно-фінансові відносини. Динаміка курсу гривні;
- д) міжнародна економічна інтеграція. Інтеграція України у світову економіку та Європейський Союз.

Література

1. Аналітична економія: макроекономіка і мікроекономіка. – Кн. 1 / За ред. С. Панчишина і П. Острроверха. – К.: Знання, 2009. – С. 261 – 298.
2. Вступ до економічної теорії. Підручник / За ред. З. Ватаманюка. – Львів: Новий Світ–2000, 2006. – С. 379 – 437.
3. Економічна теорія: політ економія. Підручник / За ред. В. Д. Базилевича. К.: Знання – Прес, 2008. – С. 563 – 625.
4. Панчишин С. М. Макроекономіка. – К.: Либідь, 2005.

Контрольні запитання

1. Якими корисними копалинами багата Україна?
2. Яких успіхів досягла Україна в переході до ринкової економіки та з якими зіткнулася проблемами?
3. Що заважає Україні здійснити своє “економічне диво” і посісти гідне місце у колі розвинених держав?
4. Що породжує міжнародний поділ праці?
5. Які аргументи висувують прихильники політики протекціонізму?
6. За якими показниками оцінюють участь країни у міжнародному поділі праці?
7. Які основні форми зовнішньоекономічних зв'язків країни?
8. Як діяльність транснаціональних корпорацій впливає на розвиток економіки країн-реципієнтів?
9. Які економічні наслідки міжнародної трудової міграції для України?
10. Що спричинює розвиток регіональної економічної інтеграції?
11. У яких формах здійснюється науково-технічне співробітництво країн?
12. Чому виникли глобальні проблеми та які їх основні ознаки?

Впишіть номер визначення кожного терміна

№	Термін	Визначення	№
	1. глобалізація	1. Розмежування певних видів діяльності між окремими країнами, що передбачає обмін факторами і результатами виробництва.	
	2. структура експорту	2. Форма зовнішньоекономічних зв'язків, яка передбачає переміщення товарів і факторів виробництва між країнами.	
	3. демпінг	3. Товари і послуги, які країна купує в інших країн.	
	4. автаркія	4. Відношення експортних цін до імпорتنих.	
	5. зовнішня торгівля	5. Товари і послуги, які одна країна продає іншим.	
	6. міжнародний поділ праці	6. Сукупність національних економік, що мають спільні економічні інтереси та пов'язані різними діловими зв'язками.	
	7. ембарго	7. Всебічне поглиблення взаємозалежності країн та регіонів.	
	8. квота	8. Податок на імпортний товар.	
	9. мито	9. Кількісне обмеження на ввезення товару з інших країн.	
	10. експорт	10. Ізольованість економіки країни від економіки інших країн.	
	11. умови торгівлі	11. Продаж товару на міжнародних ринках, за цінами нижчими від витрат виробництва.	
	12. експортний потенціал країни	12. Міжнародна організація, що регулює світові торгівельні відносини.	
	13. СОТ	13. Заборона урядом ввезення чи вивезення товарів.	
	14. імпорт	14. Питома вага різних товарних груп у загальному обсязі експорту.	

№	Термін	Визначення	№
	<i>15. світове господарство</i>	15. Обсяг виробленої продукції, який країна може продавати на світовому ринку без будь-якої шкоди для задоволення своїх внутрішніх потреб.	
	<i>16. ліцензія</i>	16. Компанія, яка має філіали за кордоном і здійснює прямий контроль над їх діяльністю.	
	<i>17. прямі інвестиції</i>	17. Грошова одиниця країни.	
	<i>18. транснаціональна корпорація</i>	18. Господарське та політичне зближення країн, об'єднання їхніх зусиль для розв'язання економічних, соціальних, політичних та інших проблем.	
	<i>19. Міжнародний валютний фонд</i>	19. Інтеграційне угруповання, члени якого скасовують обмеження на торгівлю між собою та проводять спільну зовнішньоторгівельну політику щодо решти країн світу.	
	<i>20. девальвація</i>	20. Переміщення працездатного населення з однієї країни в іншу у пошуках роботи або кращих умов проживання.	
	<i>21. економічний союз</i>	21. Переміщення капіталу з однієї країни в іншу для найприбутковішого його використання.	
	<i>22. викачування умів</i>	22. Різке збільшення ТНК обсягу прямих іноземних інвестицій у другій половині ХХ ст. – на початку ХХІ ст.	
	<i>23. спільний ринок</i>	23. Документ, що засвідчує право інтелектуальної власності винахідника чи його правонаступника впродовж певного часу.	
	<i>24. ревальвація</i>	24. Відношення експортних цін до імпорتنих.	
	<i>25. умови торгівлі</i>	25. Форма регіональної економічної інтеграції, яка передбачає вільне переміщення товарів та факторів виробництва у межах певного економічного простору.	
	<i>26. інвестиційний бум</i>	26. Найрозвинутіша форма регіональної економічної інтеграції, яка передбачає створення наднаціональних органів, відповідальних за координацію та гармонізацію економічної політики країн-учасниць.	
	<i>27. валюта</i>	27. Еміграція з країни висококваліфікованих фахівців і робітників.	
	<i>28. трудова міграція</i>	28. Встановлення центральним банком нижчого курсу національної валюти за фіксованого обмінного курсу.	
	<i>29. митний союз</i>	29. Спеціалізована установа ООН, основним завданням якої є регулювання міжнародних валютно-фінансових відносин.	
	<i>30. патент</i>	30. Капіталовкладення у будь-які організаційні форми бізнесу за кордоном, що забезпечують іноземному інвестору право контролю над ними.	

№	Термін	Визначення	№
	31. глобальні проблеми	31. Дозвіл на використання фірмою чи державою запатентованого винаходу, а також технології виробництва, технологічних знань і досвіду, комерційної інформації необхідної для виробництва тощо.	
	32. міжнародний рух капіталу	32. Сукупність життєвоважливих проблем людства, від розв'язання яких залежать подальші соціально-економічні перспективи цивілізації.	
	33. регіональна економічна інтеграція	33. Встановлення центральним банком вищого курсу національної валюти за фіксованого обмінного курсу.	

Виберіть правильну відповідь

1. Яке твердження неправильне:

- а) за розмірами території Україна посідає перше місце, а за населенням – п'яте місце серед країн Європи ;
- б) Україна володіє широким спектром корисних копалин;
- в) Україна успадкувала економіку з колоніальною відтворювальною і галузевою структурою;
- г) спеціалізація українських підприємств у командній системі установлювалася так, щоб вони могли самостійно випускати більшість видів продукції;
- д) геополітичні інтереси України поширюються на сусідні держави, країни Причорномор'я, Балтійського регіону, а також країни з численною українською діаспорою.

2. Міжнародний поділ праці – це:

- а) прямі іноземні інвестиції в економіку країни ;
- б) сукупність різних форм міжнародних економічних відносин;
- в) портфельні іноземні інвестиції в економіку країни;
- г) розмежування певних видів діяльності між окремими країнами, що передбачає взаємовигідний обмін факторами і результатами виробництва;
- д) переміщення працездатного населення з однієї країни в іншу.

3. Що не є вигодою для країн-учасниць інтеграційного процесу:

- а) розширення доступу фірм окремих країн до фінансових, матеріальних, трудових і науково-технічних ресурсів у масштабах усього регіону;
- б) усунення торгівельних та інших бар'єрів між учасниками інтеграційного процесу, а також їх спільний захист від конкуренції з боку решти країн світу;
- в) спільне розв'язання найгостріших соціально-економічних проблем;

- г) збільшення торгівельних потоків та розширення ринків збуту країн-членів.
 д) усі твердження правильні.
4. Коли нині кажуть, що країна девальвувала свою валюту, то мають на увазі, що:
- внутрішня купівельна спроможність валюти знизилася;
 - уряд підвищив ціну за якою закуповуватиме золото;
 - уряд зменшив кількість грошей, що перебуває в обігу;
 - уряд знизив фіксований курс валюти стосовно інших валют;
 - усі твердження неправильні.
5. Що не характеризує сучасні міжнародні зв'язки:
- інтенсифікація інтеграційних процесів у світовому господарстві ;
 - зростання масштабів міжнародного руху капіталу та міграції робочої сили;
 - посилення співпраці країн у розв'язанні глобальних проблем сучасності;
 - зростання експортних субсидій, державних закупівель та інших видів підтримання національного виробника;
 - залучення до зовнішньоекономічних зв'язків ділових одиниць практично усіх країн світу.

Задачі

1. Курс гривні до російського рубля становить 1 грн = 6 рублям. Українські фірми експортують товар *A* в Росію, який коштує там 420 рублів. Обсяг експорту товару *A* українськими фірмами в Росію становить 50 тис. одиниць. Російські фірми експортують в Україну товар *B*, де його ціна становить 35 грн. Обсяг експорту товару *B* російськими фірмами в Україну становить 90 тис. одиниць. Напередодні виборів в Україні курс гривні щодо рубля різко знизився – до 1:5,5. Визначте розмір додаткового доходу, який отримають фірми однієї з країн унаслідок зміни курсу.

2. У таблиці наведено шкалу попиту на гривні:

Ціна гривні, дол. США	5,0	5,1	5,2	5,3	5,4	5,5	5,6
Величина попиту на гривні, млн	100	95	90	85	80	75	70

Уряд України запроваджує фіксований валютний курс на рівні: 1 гривня = 5,2 долара США. Величина пропозиції гривень за цього курсу дорівнює 80 млн. Чи повинен Національний банк України у цьому випадку купувати чи продавати гривні. Якщо так, то на яку суму?

Підписано до друку 21.06.2010. Формат 60 x 84/16.
Папір офсет. №1. Гарнітура Times New Roman. Друк офсет.
Умов. друк. арк. 2,3. Облік.-вид. арк. 2,5 .

Видавничий центр Львівського національного університету
імені Івана Франка
79000 Львів, вул. Д. Дорошенка, 41.

